

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ І ТУРИЗМУ
КАФЕДРА ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ, МЕНЕДЖМЕНТУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА
ДОРАДНИЦТВА
СТАРТАП - ШКОЛА НУБІП УКРАЇНИ

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ

МІЖНАРОДНОГО НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ДОРАДНИЦТВО У ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ

5 травня 2022 р.

м. Київ

УДК 330.341.1:35.075.1

ББК 65.050

JEL Classification: O31, O33 , O13 ,C52

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради ННІ неперервної освіти і туризму Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол №10 від 23 червня 2022 р.).

В 54 Інноваційна діяльність та дорадництво у викликах сьогодення: матеріали доповідей Міжнародного науково-практичного семінару (м. Київ., 5 травня 2022 р.) / за заг. ред. О.Д. Витвицької, Т.П. Кальної-Дубінюк. К.: НУБіП України, 2022. 102 с.

Матеріали міжнародного науково-практичного семінару «Інноваційна діяльність та дорадництво у викликах сьогодення», що відбувся за ініціативою кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва ННІ неперервної освіти і туризму та Стартап – школи НУБіП України містять дослідження широкого спектру питань, пов'язаних з управлінням інноваціями в контексті глобалізаційних процесів, пріоритетними напрямками розвитку дорадництва в сучасних умовах, сучасними напрямками розвитку стартап проектів, інноваціями в інформаційно-консультаційних послугах, міжнародним євроінтеграційним співробітництвом і т.д. Наукове видання рекомендоване для наукових, науково-педагогічних працівників, фахівців інноваційних структур, консалтингових фірм, теоретиків і практиків, які зайняті у сфері інноваційної діяльності та дорадництва.

Редакційна колегія та організаційний комітет висловлюють щирі вдячність всім учасникам за активну роботу під час організації та проведення Міжнародного науково-практичного семінару «Інноваційна діяльність та дорадництво у викликах сьогодення».

Стиль та орфографія авторів збережені

© Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2022

ЗМІСТ

<i>Кравець Сергій</i>	ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА УСТАНОВА	5
<i>Вавак Лукаш</i>	POLISH-UKRAINIAN STARTUP BRIDGE	6
<i>Гончарук Андрій Георгійович</i>	ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ НІМЕЦЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ СПІВПРАЦІ	9
<i>Володін Сергій Анатолійович</i>	ІННОВАЦІЙНА БІОЕКОНОМІКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ	10
<i>Корінець Роман Ярославович</i>	ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ДОРАДНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ПОДАЛЬША СТРАТЕГІЯ ЙОГО РОЗВИТКУ	13
<i>Велінга Еелке</i>	ВПРОВАДЖЕННЯ НАЙКРАЩИХ ІННОВАЦІЙНИХ РОЗРОБОК ДОРАДНИКАМИ: ДОСВІД КРАЇН ЄС	15
<i>Пасічник Катерина Миколаївна</i>	ПРОЕКТ ЮНІДО/ ГЕФ «ГЛОБАЛЬНА ІННОВАЦІЙНА ПРОГРАМА ЧИСТИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ»	20
<i>Пугачов Володимир Миколайович</i>	НЕОБХІДНІ ЗМІНИ В УКРАЇНСЬКІЙ АГРАРНІЙ ПОЛІТИЦІ ТА РОЛЬ ДОРАДНИЦТВА	24
<i>Андіс Курсітіс</i>	ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ РОБОТИ КОНСУЛЬТАНТІВ	32
<i>Перерва Петро Григорович, Кобелева Анна Валеріївна</i>	ФОРМУВАННЯ МОДЕЛЕЙ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ	37
<i>Бітієв Ярослав</i>	ІННОВАЦІЙНИЙ HUB 4.0	47
<i>Подольчак Назар Миколайович</i>	TECH STARTUP SCHOOL «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»	50
<i>Витвицька Ольга Данилівна, Сливінська Оксана Богданівна</i>	УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ПРІОРИТЕТІВ	53
<i>Пабат Віктор Олексійович</i>	РОЛЬ АГРАРНОЇ СИСТЕМИ У ФОРМУВАННІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ	56
<i>Кулаєць Марія Михайлівна</i>	ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ	59
<i>Кальна-Дубінюк Тетяна Прокопівна</i>	ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В ДОРАДНИЦТВІ – СУЧАСНИЙ ПІДХІД	61
<i>Тулуш Леонід Дмитрович, Радченко Оксана Дмитрівна</i>	ДОРАДНИЦТВО ЯК НАПРЯМ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ	64
<i>Кудінова Ірина Петрівна</i>	ДЕМОНСТРАЦІЙНІ ФЕРМИ - ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ В ДОРАДНИЦТВІ	68
<i>Самборський Євген Олексійович</i>	ВПРОВАДЖЕННЯ ДІЄВИХ МЕХАНІЗМІВ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ	76

<i>Талавира Микола Петрович, Полюхович Василь Степанович, Александров Дмитро Євгенович</i>	ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ З ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ	83
<i>Корсак Лілія Юріївна</i>	ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО- КОНСУЛЬТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРО ІВЕНТ-МЕНЕДЖМЕНТУ	89
<i>Чимихалова Натела Валеріївна</i>	ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПИТАНЬ КОРИСТУВАННЯ Е- СЕРВІСАМИ ПУБЛІЧНОЇ КАДАСТРОВОЇ КАРТИ УКРАЇНИ	96

Сергій КРАВЕЦЬ,

*начальник відділу інвестиційних проєктів та активів
Державної інноваційної фінансово-кредитної установи України,
м. Київ, Україна*

ДЕРЖАВНА ІННОВАЦІЙНА ФІНАНСОВО-КРЕДИТНА УСТАНОВА

Innovation. Reputation. Impression

Державна інноваційна фінансово-кредитна установа - єдина державна установа, створена кабінетом міністрів України. З метою фінансової підтримки інноваційної діяльності та залучення інвестицій для інноваційного розвитку економіки згідно закону України "Про інноваційну діяльність".

Можливості:

- Фінансування інноваційних та інвестиційних проєктів
- Супроводження інноваційних та інвестиційних проєктів
- Освоєння нових видів продукції
- Заходи передінвестиційного характеру
- Фінансування заходів щодо розвитку інфраструктури
- Залучення коштів в інноваційну діяльність

Співробітництво:

- З міжнародними партнерами
- Купівля і продаж прав інтелектуальної власності

ЦІЛІ:

3 млрд грн - фінансування інноваційних та інвестиційних проєктів -
розвиток міжнародного співробітництва

10 млрд грн - залучення інвестицій - сприяння розвитку стратегічних галузей промисловості

Лукаш ВАВАК,
керівник проєкту Polish-Ukrainian StartUp Bridge, Poland

POLISH-UKRAINIAN STARTUP BRIDGE

Проєкт [Polish-Ukrainian Startup Bridge](#) (PUSB) реалізується фундацією «Фонд Співпраці» спільно з Міністерством Фондів та Регіональної Політики Польщі та фінансується програмою [Польської допомоги](#) Міністерства закордонних справ Республіки Польща.

PUSB – це проєкт, який ламає стереотип щодо сприйняття програми [Польської допомоги](#) як діяльності, спрямованої лише на вирішення основних інфраструктурних проблем, пов'язаних, наприклад, з відсутністю доступу до води, електроенергії чи загального доступу до освіти. Окрім того, що Польська допомога охоплює діяльність у вищезазначених сферах, вона, в той же час, як один з інструментів зовнішньої політики, підходить до питань підтримки пріоритетних країн багатовимірно. І, власне, одним із напрямків діяльності в рамках цієї програми підтримки є розвиток підприємництва та інновацій у країнах Східного партнерства.

Polish-Ukrainian Startup Bridge адресований українським стартапам, винахідникам та новаторам, а також польським інвесторам й інвестиційним фондам. Його основною метою є ідентифікація найкращих бізнес-ідей під час проведення регіональних зустрічей (мітапів) в Україні та їх подальша акселерація під час навчальних заходів за участю [досвідчених експертів](#) з Польщі, а також надання найкращим стартап-проєктам можливості безпосереднього спілкування з представниками фондів Venture Capital.

PUSB реалізує свої цілі через:

- Регіональні [мітапи](#)/зустрічі.

Мітапи відбуваються у найбільших ділових та академічних містах України, включаючи Львів, Одесу, Вінницю, Житомир, Дніпро, Хмельницький та інші.

В рамках вищезазначених заходів підприємці мають можливість представити свої ідеї польським інвесторам та взяти участь у зустрічах B2B з представниками польських фондів VC. Крім того, учасники можуть отримати інформацію про шанси та можливості, які пропонує польська екосистема інновацій.

- **Акселерацію відібраних проєктів з [менторами проєкту PUSB](#).**

Менторами проєкту є експерти з багаторічним досвідом у галузі фінансів, права, публічних виступів та маркетингу. Вони підтримують засновників стартапів відповідно до фази розвитку, на якій знаходився той чи інший проєкт, та згідно з їх потребам, починаючи від консультацій на тему бізнес-моделі, навичок презентації та закінчуючи підтримкою стартапів у спробах знайти фінансування.

- **Щорічну конференцію «[Kyiv Tech Hub](#)» у Києві.**

Kyiv Tech Hub це підсумкова конференція, на яку складається конкурс стартапів та зустрічі 1:1 з польськими венчурними фондами. Учасники мають можливість представити свої рішення перед журі та отримати грошову нагороду (загальний призовий фонд становить 50 000 злотих). Серед фондів, які щороку долучаються до заходу є представники фондів Simpact VC, bValue VC, ValueTech Seed, EdTechHub Ventures, SPINAKER Alfa, Shape VC, SMOK Ventures, Impera Alfa, AgriTech Hub VC та ін.

Реалізація вищезгаданих заходів забезпечує десятки команд-початківців знаннями, які дозволяють їм, з одного боку, швидше розвивати компанію, краще управляти фінансами, не робити «дорогих» помилок підприємців-початківців, а з іншого боку – ефективніше спілкуватися як з ринком, так і з потенційними інвесторами.

Російська агресія на Україну стала для них серйозним викликом, що призвів до змін в діяльності PUSB. З перших днів вони почали отримувати запити

про допомогу від стартапів, які вже приймали участь у проєкті або тільки планували приєднатися до них у цьому році. Це дозволило їм зрозуміти, чого саме вони потребують та яку підтримку можуть їм надати.

Тоді й виникла ідея реалізації нової ініціативи під назвою «**PUSB for #techfugees**» для тих стартап-проєктів, які хочуть і мають змогу тимчасово евакуюватися з України або вже це зробили. До участі запрошуються проєкти на ранніх стадіях розвитку (pre-seed або seed), для яких доступ до польського ринку може стати ключовою можливістю розвитку в умовах війни.

Серед усіх охочих у червні організатори відберуть 15 команд, які отримають, між іншим:

- **Фінансову допомогу** у розмірі до 10 000 польських злотих на оплату менторської підтримки, товарів та послуг необхідних для продовження діяльності.
- Безкоштовне **місце у коворкінгу** в центрі Варшави.
- Підтримку у реєстрації проєктів у Польщі, у відкритті банківського рахунку, виборі бухгалтерських послуг, допомога з діловими контактами та інше.
- Запевнять тренінги, воркшопи та інші заходи за участі експертів з стартап-сектору.
- У кінці 2022 року відбудеться **Demo Day** – захід, де учасники матимуть можливість презентувати свою ідею перед польськими інвесторами.

Прийом заявок триватиме до 6 червня 2022 року. Для реєстрації команди потрібно заповнити реєстраційну форму за [посиланням](#).

Андрій Георгійович ГОНЧАРУК,
*координатор міжнародних проектів Німецько-української
промислово-торгівельної палати,
м. Київ, Україна*

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ НІМЕЦЬКО- УКРАЇНСЬКОЇ СПІВПРАЦІ

- Міжнародні проекти (за підтримки німецького уряду)
- Робота у комітетах

Міжнародні проекти (за підтримки німецького уряду):

- Green Finance & Investment Consultant on Renewables and Energy Efficiency
- H2 Business Desk
- CO2 Management

Робота у комітетах:

Енергетика та енергетичний перехід

Будівельна галузь та енергоефективність

Пріоритетні напрями розвитку:

- Енергоефективність та енергозберігаючі технології
- Розвиток ВДЕ
- Фінансування зелених проектів • Зелений H2 та нові види енергії
- Декарбонізація промисловості та низьковуглецева економіка

Сергій Анатолійович ВОЛОДІН,
*д.е.н., член-кореспондент НААН, директор ТОВ «Інститут
інноваційної біоекономіки»,
м. Київ, Україна*

ІННОВАЦІЙНА БІОЕКОНОМІКА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ВИКЛИКІВ

Біоекономіка – найсучасніший напрям економічного розвитку, заснований на передових досягненнях науки в різних сферах використання біологічних ресурсів (рослин, тварин, мікроорганізмів) в поєднанні із високоефективними технологічними, економічними механізмами функціонування ринкової біоекосистеми. Тобто, біоекономіка забезпечує високотехнологічний розвиток АПК на основі інновацій, створених аграрною наукою.

Інститут інноваційної біоекономіки зосереджує свої дослідження і розробки на ключових напрямках інноваційної біоекономіки, які забезпечують ефективне освоєння і впровадження інноваційних технологій аграрної науки.

➤ Біоекоплатформа

Створення інноваційної біоекосистеми із замовлення, освоєння агротехнологій, виробництва і реалізації інноваційної продукції на кластерних засадах публічно-приватного партнерства.

➤ Біофастплант

Створення ринково орієнтованої системи швидкого освоєння виробництва соціально-значущих та комерційно привабливих нішевих культур на основі фастплант технологій.

➤ Біотестплант

Створення ринково орієнтованої системи управління об'єктами прав і скрізного контролю якості біопроектів і біопродукції на основі текстплант технологій.

➤ *Біотехнополіс*

Створення моделі інноваційного розвитку агрорегіонів на основі смарт-спеціалізації, ефективного використання природних і виробничих біоресурсів для створення затребуваної ринком і суспільством конкурентоспроможної біопродукції.

З метою налагодження науково-інноваційного співробітництва наукових установ НААН в Подільському регіоні, реалізації спільних проєктів високотехнологічного розвитку регіону на засадах державно-приватного партнерства Інститутом інноваційної біоекономіки на базі Інституту кормів та сільського господарства Поділля за участю Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків, Інституту картоплярства, Інституту садівництва, інших установ НААН створено Центр компетенцій інноваційної біоекономіки Поділля.

Центр функціонує на підставі положення, затвердженого учасниками в формі рамкових угод науково інноваційного співробітництва, здійснює підготовку та супровід реалізації бізнес-проєктів в рамках Національної платформи “Українська селекція”, що впроваджується Інститутом інноваційної біоекономіки як модель взаємовигідного державно-приватного партнерства аграрної науки і бізнесу. Модель апробовано і затверджено Президією НААН на прикладі галузі картоплярства.

Для організації та забезпечення функціонування Центру компетенцій, запуску спільних інноваційно-інвестиційних проєктів установами-учасниками сформовано робочі групи за напрямками:

- створення Агротехнополісу “Поділля” на кластерних договірних засадах державно-приватного партнерства науки і бізнесу, заснування товариства-провайдера конкурентоспроможних інновацій аграрної науки Агротехнополісу;
- формування лабораторно-експериментальної бази з освоєння, розмноження та розповсюдження селекційно-технологічних ресурсів аграрної науки в соціально значущих і комерційно привабливих сегментах агропромислового

виробництва регіону, зокрема з освоєння і трансферу зернових, круп'яних, бобових культур, селекційних досягнень овочівництва, картоплярства, садівництва, олійних, ефіроолійних, кормових та інших селекційно-технологічних ресурсів;

- розвитку кластерної мережі насінневих розсадників (полігонів), виробничих і комерційних базових формувань з вирощування, переробки і реалізації інноваційної агропродукції і продовольства.

Першочерговими об'єктами пілотних спільних інноваційно-інвестиційних проєктів розглядаються: створення акредитованої лабораторії насінництва, лабораторії розмноження в культурі *in-vitro* овочевих і картопляних розсадних матеріалів, виробництво насінневої і продовольчої картопляної продукції. Запуск стартапів пілотних проєктів здійснюється на підставі прямих міжгосподарських договорів, результати проєктних напрацювань протягом 2022р. інтегруються в розвиток провайдерської компанії Агротехнополісу "Поділля", що створюється за участю представників науки і бізнесу із залученням венчурних інвестицій, в тому числі донорської міжнародної допомоги, для забезпечення впровадження досягнень установ НААН в регіоні на підприємницьких засадах.

Активність та результативність наукових установ і їх творчих колективів в спільних проєктах інноваційної біоекономіки визначають питому вагу внесків науковців в провайдерську компанію, встановлюють пріоритет на одержання замовлення на наукову продукцію, для наслідуючого розповсюдження в регіоні із сплатою роялті за об'єкти інтелектуальної власності установ (авторів).

Функцію тимчасового оператора проєктів Агротехнополісу на період організації виконує Інститут інноваційної біоекономіки як недержавна установа, відповідальна за впровадження інноваційно-інвестиційних бізнес-проєктів в системі НААН.

ПРІОРИТЕТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ 2022

- Обґрунтування платформи високотехнологічного розвитку агропромислового комплексу в кризових умовах;

- Мобілізація інноваційного потенціалу аграрної науки для забезпечення продовольчої безпеки України;
- Відтворення і розповсюдження соціально та ринково затребуваних наукових біоінновацій як фактору відродження потенціалу аграрної сфери;
- Створення регіональних агротехнополісів виробництва високотехнологічної продукції на основі кластерної моделі співробітництва.

Роман Ярославович КОРИНЕЦЬ,
*к.е.н., директор Національної асоціації сільськогосподарських
 дорадчих служб України,
 м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОГО ДОРАДНИЦТВА В УКРАЇНІ ТА ПОДАЛЬША СТРАТЕГІЯ ЙОГО РОЗВИТКУ

Є три важливі причини говорити про зростаючу роль сільськогосподарського дорадництва в теперішніх умовах:

- інновації стають ключовим фактором сільського господарства, а системи поширення сільськогосподарських знань та інновацій (AKIS) є світовим трендом;
- рух України до членства в Європейському Союзі, де кожна країні зобов'язана мати систему консультування фермерів, тобто, систему дорадництва;
- війна росії проти України продемонструвала значимість малого сільськогосподарського підприємництва, якому складно розвиватися без дорадчої підтримки у системі продовольчої безпеки.

Поки що, незважаючи на існування правових норм, система дорадництва в Україні не сформувалася. Більшість існуючих сільськогосподарських дорадчих служб є скоріше громадськими ініціативами, аніж суб'єктами професійної діяльності. У такій ситуації складно забезпечити доступність, всеохопність,

системність та безперервність надання дорадчих послуг виробникам сільськогосподарської продукції, сільському населенню

Зважаючи на існуючі виклики, постає завдання доволі швидко сформувати систему в Україні дорадництва, здатну допомогти фермерам, сільським жителям, громадам змінюватися. Зробити це тільки зусиллями громадськості, що фактично є теперішньою реальністю, неможливо. Тому формування такої системи потребує більшої участі держави, територіальних громад та публічних ресурсів.

Особливу роль у становленні системи дорадництва можуть відіграти територіальні громади. Але, як засвідчують дослідження, органи управління громад ще далеко не завжди розуміють власну роль у формуванні місцевої економіки, не переймаються вирішення проблем суб'єктів місцевого підприємництва, зокрема, фермерів. Як наслідок, нерозуміння значення та ролі дорадництва у розвитку місцевої економіки. Постає завдання для Національної асоціації сільськогосподарських дорадчих служб України (НАСДСУ) донести до територіальних громад важливий меседж: дорадництво є важливим інструментом сільського розвитку, тому ваша залученість до дорадництва вигідна усім .

В умовах воєнного часу, особливу роль можуть зіграти проекти міжнародної технічної допомоги, які не повинні замінювати дорадництво шляхом проведення власних заходів інформаційно-консультаційного характеру, а допомагати становленню системи, зокрема, шляхом її програмування/проектування.

До програмування створення нової системи дорадництва на основі європейських підходів варто було б залучити не тільки органи влади та існуючі суб'єкти сільськогосподарської дорадчої діяльності, а й, в першу чергу, організації виробників сільськогосподарської продукції, такі як Асоціація фермерів та приватних землевласників України, галузеві професійні організації. А також міжнародні організації, на зразок європейського об'єднання сільськогосподарських дорадчих служб EUFRAS. У контексті такого

програмування видається доцільним говорити про започаткування проекту за донорства ЄС під егідою EUFRAS та НАСДСУ.

Центром такої системи має національний центру сільськогосподарського дорадництва, завдання щодо створення якого є частиною Плану заходів з виконання Угоди про асоціацію Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, що був затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 р. № 1106.

Підвищення рівня знань та вдосконаленні практичних навичок прибуткового ведення господарства – ключове завдання дорадчої діяльності. Важливо сформувати у суспільстві коло партнерів для його реалізації. Таке стратегічне партнерство – запорука створення європейської системи дорадництва в Україні.

Велінга ЕЕЛКЕ,
*член Наукового комітету Європейського семінару з дорадчої освіти, член
Наукового комітету Міжнародної асоціації сільськогосподарських систем,
директор консалтингової компанії «LINK Consult», Нідерланди*

ВПРОВАДЖЕННЯ НАЙКРАЩИХ ІННОВАЦІЙНИХ РОЗРОБОК ДОРАДНИКАМИ: ДОСВІД КРАЇН ЄС

Сучасність потребує обміну інноваціями шляхом комунікацій. Цікаві напрацювання країн ЄС вилились у міжнародний європейський проект інтерактивних інновацій «i2project», результатом якого стала розробка чотирьох різних інструментів для аналізу мереж для сільськогосподарських інновацій, що яскраво представлена у чотирьох відео фільмах:

1. «Спіраль інновацій/ініціатив (Spiral of Initiative/Innovations);
2. «Аналіз мережі» (Analyzing networks);
3. «Коло узгодженості» (Circle of Coherence);
4. «Трикутник співтворчості» (Triangle of Co-Creation).

В фільмах розкриваються інструменти, що стосуються інтерактивних інновацій. А інтерактивні інновації – це спільна творчість. Отже, якщо створювати рішення разом, якість буде кращою для всіх. Результати проекту – це забезпечення дорадників ідеями та інструментами для допомоги сільгоспвиробникам та населенню вирішувати свої проблеми. За допомогою цих інструментів можна в будь-який момент відобразити, що відбувається і що може бути наступним кроком для користувача.

У першому відео-фільмі (рис. 1) *1/4 Overview on 4 methods/tools* https://www.youtube.com/watch?v=Pd0e_XliJsY представлений короткий огляд чотирьох різних інструментів, які зазвичай використовуються при проектуванні. Для кожного методу зроблено окреме відео, яке можна подивитись. Якщо ви хочете дізнатися більше, є також веб-сайт *i2connect*, на якому можна знайти портал інструментів. А якщо це дійсно цікаво, тоді можете прочитати книгу: *Велінга Еелке (2021) Енергетичні мережі* [1].

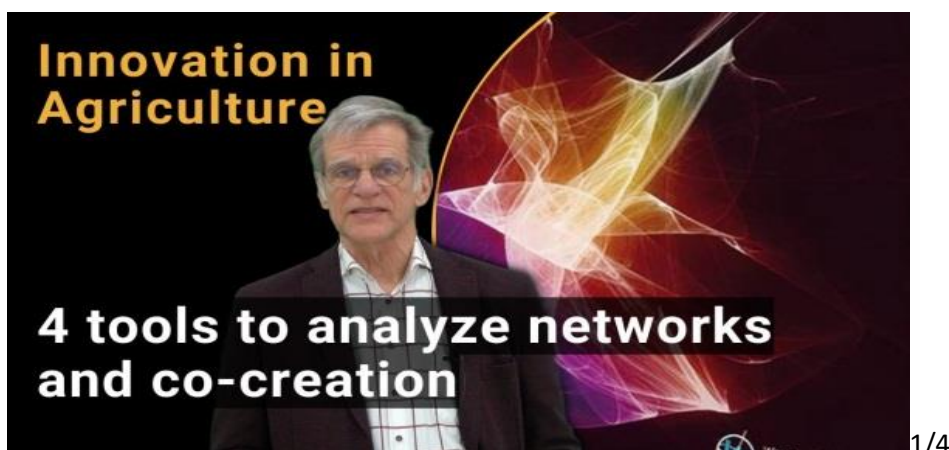

Рисунок 1 - Чотири інструменти проектування

Далі представлені ці інструменти та фільми про них: 1.Спіраль інновацій/ініціатив; 2. Аналіз мережі; 3. Коло узгодженості та 4.Трикутник співтворчості. На рисунку 2 представлено відео- фільм про перший інструмент – спіраль інновацій.

2/4 Spiral of innovation <https://www.youtube.com/watch?v=3LeSCWfQ9Js>

Рисунок 2 - Спіраль інновацій та аналіз мережі.

Ми також називаємо це **спіраллю ініціатив**, тому що насправді йдеться про ініціативу, яка розвивається все далі й далі. На шляху від першої ідеї до того, як багато людей застосовують цю нову ідею, цю нову техніку, цей новий спосіб організації речей, ви пройдете кілька етапів. І що робить ця модель: у будь-який момент ви можете побачити, на якому етапі ми зараз? Що тут має статися і як нам перейти з цього моменту на наступний етап? І іноді ви виявите, що найкраще, що можна зробити, це повернутися на більш ранній етап. Отже, **це не лінійна модель, це спіраль**. Тому що інновації – це не просто прямий процес. Вас чекають всілякі несподіванки, і вам доведеться з ними боротися. Ця модель допомагає вам зрозуміти, що тут має статися, кого ми маємо залучити і як нам рухатися далі?

Отже, наступна модель, що представлена у відео-фільмі (рис. 2) – **це аналіз мережі**. Якщо ви бачите інновації як зростаючу мережу, то стає цікаво подивитися, які учасники залучені. Таким чином, ця модель допоможе вам побачити, чи подумали ви про найважливіших дійових осіб для всього процесу. І багато разів до цих акторів не можливо отримати доступ відразу. Наприклад, ви не можете охопити всіх фермерів одночасно або всіх споживачів одночасно. Тоді виникає наступне питання: хто може зв'язати вас із задіяними акторами. Хто може бути посередником? З ким у вас є контакт? Що можливо зробити як наступний крок? А кроки – це:

- 1) початкова ідея;
- 2) натхнення, спроба залучити інших людей;

- 3) планування, створення простору для експериментів;
- 4) розробка, експериментування ;
- 5) реалізації, коли ви намагаєтеся побачити, як це буде працювати в реальності;
- 6) розповсюдження, коли це вийде добре, тоді знайдуться інші люди, які дійсно зацікавлені і візьмуть це для себе;
- 7) адаптування (вбудування), якщо багато людей переймуть ваш досвід.

Наступна модель - це **коло когерентності**, що представлена у відео-фільмі (рис. 3) .

3/4 Circle of Coherence <https://www.youtube.com/watch?v=KwXWS7yC27Y>

Рисунок 3 - Коло когерентності

Це найскладніший, але й найглибший інструмент. І це все про енергію, про яку ми говоримо, і про енергію, яку ми відчуваємо в тому, що **називається життєвим простором**. І в цьому життєво важливому просторі люди почуваються корисними. Вони хочуть залучитися, вони хочуть зробити свій внесок. Вони відчувають себе достатньо безпечними, щоб робити помилки, вчитися. І це те, чого ти хочеш. Але це дається не просто так. Ви можете зробити щось для цього. І це показує вам чотири різні квадранти взаємодії. І в кожному квадранті потрібно робити щось своє. Таке розмежування допоможе вам знати, що робити, щоб потрапити в цей життєво важливий простір.

І, нарешті, про **трикутник спільної творчості**, що представлена у відео-фільмі (рис. 4).

4/4 Triangle of Co-creation <https://www.youtube.com/watch?v=Kl160E0eLszs>

Рисунок 4 - Трикутник спільної творчості.

Так у будь-якому процесі, в будь-якій мережі люди займають різні позиції. Деякі посади сприяють спільній творчості, а інші не сприяють. Тепер, розмірковуючи про те, яку позицію займають люди і що може знадобитися для того, щоб потрапити в позицію, яка дійсно вносить свій внесок, ось у чому суть цього трикутника спільної творчості. Наприклад, потрібні люди, які дійсно тягнуть ініціативу вперед. Вам потрібні інші люди, які займають керівну посаду, на якій вони створюють можливості, за яких це може статися. І вам потрібні люди, які справді дають йому руки і ноги, щоб рухати його вперед, можливо, щоб залучити свій досвід. Але перед тим, як ви матимете людей на цих посадах, іноді потрібно щоб щось відбулося. І з нашого досвіду, вам потрібен вільний актор, хтось, хто достатньо вільний у своєму розумі та в своїх можливостях, щоб створити необхідні зв'язки та змусити людей задуматися про свою власну роль і, можливо, змінити свою роль.

Отже, це був короткий огляд інструментів, які ми розробили в проєкті *i2connect* і пропонуємо використовувати у ваших майбутніх проєктах.

Список використаних джерел:

1. Wielinga Eelke. Energising networks, 2021. – 359 p.

INDUSTRIAL DEVELOPMENT ORGANIZATION
UNITED NATIONS

Катерина Миколаївна ПАСІЧНИК,
магістр з управління інноваційною діяльністю, асистент проекту
ЮНІДО/ГЕФ GCIP, Ukraine

ПРОЕКТ ЮНІДО/ГЕФ
«ГЛОБАЛЬНА ІННОВАЦІЙНА ПРОГРАМА ЧИСТИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ДЛЯ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ»

ЮНІДО засновано в 1966 році та має 173 країни-учасниці

Рисунок 1 - Основні напрями діяльності ЮНІДО

Проект міжнародної технічної допомоги
«Глобальна інноваційна програма чистих технологій для малих та середніх підприємств в Україні»

Мета - сприяти створенню економіки з низьким рівнем викидів вуглецю через впровадження інноваційних чистих технологій та розвиток підприємництва

Рисунок 2 - Глобальна інноваційна програма чистих технологій

Цілі проекту:

Співробітництво:

- Створення робочих місць
- Підвищення глобальної конкурентоспроможності
- Збільшення прямих іноземних інвестицій
- Доступ до глобальних ринків
- Збільшення кількості патентів

Інноватори та підприємці

- Відомі ментори та експерти
- Участь у бізнес-курсах
- Мережеві можливості
- Участь у семінарах, заходах, зустрічах
- Доступ до інвесторів, клієнтів, місцевих і глобальних ринків
- Початкове фінансування переможців

Інвестори та венчурний капітал

- Взаємодія з підприємцями
- Доступ до найсучасніших технологій
- Зниження інвестиційного ризику
- Доступ до ринків

Глобальна інноваційна програма чистих технологій включає:

1. Зміцнення національної політики та інституційних рамок для збільшення потенціалу малих і середніх підприємств в контексті екологізації економіки
2. Підтримка інноваційних стартапів на основі чистих технологій для малих та середніх підприємств (МСП)
3. Розробка ефективних програм навчання та наставництва по впровадженню чистих технологій на малих і середніх підприємствах (рис.2)

Рисунок 3 - Програма акселерації проекту

Умови для стартапів:

- малі та середні підприємства з терміном реєстрації не більше 3 років, організації, творчі колективи, наукові товариства та спілки, фізичні особи-винахідники;

- стартап-проекти мають бути спрямованими на запровадження «чистих» технологій (будь-яких процесів, продуктів або послуг, які знижують негативний вплив на навколишнє середовище за рахунок значного підвищення енергоефективності виробництва, сталого використання ресурсів (поводження з відходами включно) або заходів щодо захисту навколишнього середовища) та мати результатом скорочення викидів парникових газів та інших забруднюючих речовин в навколишнє середовище;

- інноваційна розробка може представляти собою продукт, технологію, методологічний підхід, програмне забезпечення, дизайн проект. Стартап-проекти не мають бути проектами з реконструкції або реструктуризації існуючих підприємств;

- Спрямовані на відбудову України та посилення економіки держави (рис.3).

Що отримують учасники Програми?

- Фінансову підтримку від Проекту UNIDO/GEF для розвитку стартап-проекту (Національний переможець – 15 000 \$, переможці в окремих номінаціях до 10 000 \$)

- Коучинг з новітніх методик бізнес-управління та комунікації від міжнародних та національних експертів

- Можливість представити свої стартапи на міжнародних площадках • Програму менторингу від міжнародних та національних експертів

- Можливість налагодити контакти з ключовими фахівцями у конкретній галузі

- Можливість представити свої стартапи інвесторам (з України та інших країн) для оцінки інвестиційного потенціалу бізнесу

- Підтримка у пошуку партнерів та фінансових ресурсів для реалізації ідей

Володимир Миколайович ПУГАЧОВ,
к.е.н., с.н.с., Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки»,
м. Київ, Україна

НЕОБХІДНІ ЗМІНИ В УКРАЇНСЬКІЙ АГРАРНІЙ ПОЛІТИЦІ ТА РОЛЬ ДОРАДНИЦТВА

Державна політика в аграрному секторі України протягом досить тривалого часу була сфокусована на реформуванні економічних відносин. Під час військової агресії основними пріоритетами є забезпечення достатніх обсягів продовольства для населення та продовольчої безпеки країни. Економіка війни вимагає швидких і рішучих дій, підпорядкованих єдиній меті – відсічі збройної агресії та перемоги над ворогом. Зміни в аграрній політиці України спрямовані на забезпечення армії, промисловості і населення продукцією. Загальна характеристика цих змін – забезпечення виживання та стабільності (політика виживання та стабілізації).

Зокрема зміни стосувалися земельних відносин. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» (від 24 березня 2022 р. №2145-ІХ), який набув чинності 7 квітня 2022 року [1]. Закон спрямований на швидке залучення сільськогосподарських земель країни у виробництво аграрної продукції в умовах воєнного стану. В основу Закону покладений пріоритет суспільних (державних) інтересів над інтересами приватних осіб в умовах війни. Законом призупиняється дія деяких правових механізмів, які захищають приватні інтереси. Натомість Закон запровадив у законодавство деякі правові механізми, які на перше місце ставлять інтерес суспільства у забезпеченні невідкладного використання наявних сільськогосподарських земель для виробництва продовольства. При цьому

інтереси і бажання власників і користувачів земельних ділянок у окремих випадках можуть не враховуватися. Нові правові норми розраховані на застосування лише у період воєнного часу, із відновленням мирного життя держава повернеться до звичних процедур регулювання земельних відносин.

Так, цей Закон вводить у законодавство спрощені правові механізми, які забезпечують:

- автоматичне поновлення на 1 рік дії договорів на використання земельних ділянок сільськогосподарського призначення усіх форм власності;

- спрощений порядок передачі органами влади в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності;

- спрощений порядок передачі в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності їх постійними землекористувачами та емфітевтами;

- передачу орендарями та суборендарями прав оренди та суборенди земельних ділянок сільськогосподарського призначення усіх форм власності для ведення сільського господарства;

- порядок державної реєстрації договорів щодо землі;

- підписання договорів кваліфікованими електронними підписами.

Прийнято зміни до податкового законодавства щодо спрощення ведення бізнесу: закони України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» (від 24 березня 2022 р. №2142-IX) [2] та «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» (від 15 березня 2022 р. №2120-IX) [3]. Останнім тимчасово, на період до припинення або скасування воєнного, надзвичайного стану на території України, встановлено ставку акцизного податку на бензини моторні та інші нафтопродукти 0% (нуль відсотків).

На лібералізацію трудових відносин спрямований Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» (від 15 березня 2022 р. № 2136-IX) [4].

Також Уряд прийняв низку постанов. Зокрема постанови Кабінету Міністрів України: від 24 лютого 2022 р. №153 «Про перелік товарів критичного імпорту» – товари для сільського господарства включено у цей перелік [5]; від 16 березня 2022 р. № 297 «Деякі питання перевезення (транспортування), зберігання, застосування та торгівлі пестицидами і агрохімікатами» – продовжено строк дії допусків (посвідчень) на право роботи, пов'язаної з транспортуванням, зберіганням, застосуванням та торгівлею пестицидами і агрохімікатами [6]; від 20 березня 2022 р. №328 «Деякі питання забезпечення населення продовольчими товарами тривалого зберігання в умовах воєнного стану» – на період дії воєнного стану передбачено в регіонах, на території яких тривають активні бойові дії, забезпечення продовольчими товарами тривалого зберігання здійснюється безоплатно [7]; від 03 березня 2022 р. №186 «Деякі питання маркування харчових продуктів в умовах воєнного стану» [8]; від 26 лютого 2022 р. №160 «Щодо забезпечення стабільної роботи виробників продовольства в умовах воєнного стану» [9] тощо. Постановою Уряду затверджено зміни до надання фінансової державної підтримки аграріям під час посівної 2022 року.

Таким чином, основні зміни в аграрній політиці України є адекватною відповіддю влади на економіко-військову ситуацію, яка склалася у зв'язку із збройною агресією Росії проти України.

Внаслідок повномасштабного вторгнення російських військ на територію України аграрії опинилися в складних, а подекуди критичних умовах. У тимчасово окупованих територіях та у районах, де відбуваються бойові дії, ведення сільськогосподарського виробництва не є можливим. Проведення весняної посівної компанії ускладнюється браком коштів і ресурсів, насамперед пально-мастильних матеріалів, добрив, механізаторів. Окремі поля є замінованими, або на них є снаряди і ракети, які не розірвалися, що унеможливорює роботу на цих полях. Військові дії завдають руйнування

вітчизняній інфраструктурі. Все зазначене негативно впливатиме на урожай, зміну аграрної структури та збільшує чинники невизначеності.

За розрахунками Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» у 2022 р. відбудеться спад обсягів виробництва практично по усіх видах сільськогосподарської продукції. Основними причинами є зниження урожайності та продуктивності через неможливість забезпечити повноцінне дотримання оптимальних технологій внаслідок загрози життю учасників виробничих процесів, нестачі фінансових та матеріально-технічних ресурсів, зміна структури та скорочення посівних площ, пошкодження насаджень, порушення оптимальних термінів проведення основних сільськогосподарських робіт, тимчасової відсутності можливості відновлення роботи знищених та пошкоджених виробництв, порушення усталених виробничих та логістичних зв'язків, зростання ризиків втрати засобів виробництва, урожаю, поголів'я та готової продукції тощо.

З урахуванням ситуації, що склалася, а також очікуваних ризиків для ведення сільського господарства, в Україні слід очікувати суттєвого зменшення обсягів виробництва основних видів сільськогосподарської продукції, найбільше пшениці, кукурудзи та соняшнику. Зростатиме роль і питома вага дрібних особистих сільських домогосподарств (господарств населення).

Військові дії та обмеженість доступу товаровиробників до ресурсів негативно позначиться на виробництві сільськогосподарської продукції у всіх регіонах країни. Проте найбільше постраждають ті області, де відбуваються бойові дії. Саме тут прогнозується найбільше зменшення обсягів виробництва продукції порівняно з минулорічним результатом. Наприклад, у Миколаївській і Херсонській областях виробництва зернових і зернобобових культур у 2022 році становитиме, відповідно, 41 і 49% від минулорічного рівня, пшениці – 40 і 47%, насіння соняшнику – 34 і 46%.

Набагато кращими є умови в центральних і західних регіонах України. Проте навіть у цих регіонах буде складно забезпечити високі показники урожайності, і падіння обсягів виробництва порівняно з 2021 роком тут

становитиме по зернових і зернобобових культур – на 18-25%, насіння соняшнику – 15-22%, м'яса – 8-18%, молока – 6-18%.

Аналіз свідчить, що незважаючи на недобір продукції порівняно з попереднім роком, населення і харчові та переробні підприємства в усіх областях України урожай дозволить не відчуватимуть дефіциту сільськогосподарською продукцією у 2022 році. Так, обсяги виробництва зернових і зернобобових культур, цукрового буряку та насіння соняшнику в усіх регіонах країни є достатніми для внутрішнього споживання та забезпечення продовольчої безпеки держави. При необхідності підприємства харчової промисловості залучатимуть сировину з сусідніх областей. При цьому важливим є формування ефективних логістичних схем для сільськогосподарською продукції. Зростатиме роль дорадництва, яке має підтримати підприємницькі ініціативи сільських жителів, своєчасно надавати дорадчі послуги суб'єктам господарювання у сільській місцевості та сільському населенню, органам місцевого самоврядування та органам виконавчої влади.

Чинниками невизначеності щодо подальшого розвитку аграрного сектору залишаються:

вплив COVID-19 та інших можливих пандемій, ймовірність нових спалахів хвороб тварин, зростаючих рівнів антимікробної резистентності;

нові ризики і загрози, пов'язані із формуванням так званої «багатополярної глобалізації», з принципово новими процесами конкуренції (наприклад, «Зелений курс»), новими комунікаціями та технологіями;

реакція на зміну клімату та екстремальні погодно-кліматичні умови.

Ці чинники доцільно враховувати при реформуванні системи державної підтримки та розвитку дорадчих служб на території країни. Спрямування державної підтримки доцільно зосередити на перспективних напрямках розвитку аграрного сектора, зокрема:

- формування інклюзивного агропродовольчого сектору;
- споживачі – співвласники, визначають тренди виробникам і забезпечують розвиток ринків та агропродовольчого сектору;

- цифровізація (диджиталізація) формування споживчих смаків і попиту (дружнє для навколишнього середовища), культури споживання, моди на здорове та екологічне харчування, екологізації тари та її утилізації, зменшення харчових відходів, підвищення обізнаності.

В сільській місцевості України відбувається подальше ускладнення демографічної ситуації: постійно зменшується чисельність сільського населення, низькою є тривалість життя, особливо чоловіків, високою залишається дитяча смертність, спостерігається старіння населення й погіршення його статевовікової структури, поглиблюється деградація поселенської мережі. До всіх цих процесів в умовах військових дій додалася міграція населення та призов працівників до лав Збройних сил. Кадрова проблема є найбільшою як у кількісному, так і якісному відношенні. Вона залишатиметься найбільш обмежуючим фактором сільськогосподарського розвитку. Нестача працездатної молоді на сільському ринку праці ускладнюватиме впровадження прогресивних техніко-технологічних змін у сільськогосподарському виробництві та знижуватиме продуктивність праці, що тягнутиме за собою низький рівень її оплати і, як наслідок, зниження доходів сільських жителів та погіршення їх життєвого рівня. Для всього населення України відбудеться суттєве погіршення фінансового стану і поширення бідності. Проте у сільській місцевості загострення проблеми бідності буде найсильнішим.

Для дорадчих служб пріоритетними шляхами забезпечення зайнятості в сільському господарстві мають стати: диверсифікація сільськогосподарської та розширення галузевої структури зайнятості населення, ефективне господарювання, соціальний розвиток сільських територій тощо. Нагальною постає потреба у цілеспрямованій державній політиці щодо розвитку і підтримки розвитку мікро- та малих товаровиробників у сільській місцевості. Сприятиме цьому реалізація державної політики цифровізації (диджиталізації), як передбачено Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» (15 липня 2021 р.) [10]. Зокрема, Національною економічною

стратегією на період до 2030 року (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. №179) у розділі «Посилення цифрової трансформації виробництв» передбачені стратегічні цілі: 1 «Забезпечення стимулюючої та дорадчої аграрної політики»; 2 «Забезпечення гравців ринку якісною інфраструктурою»; 3 «Створення умов для виробників ...» та «ліквідація цифрового розриву між містом та селом» [11]. Ці завдання залишатимуться актуальними зараз і у післявоєнний період.

Для аграрної політики і дорадництва вважаємо доцільним здійснити наступні заходи щодо:

- активізації програм фінансової, матеріальної, політичної, волонтерської, консультаційної, інформаційної та іншої підтримки сільськогосподарських товаровиробників для максимального розширення засіяних площ, в тому числі пізніми культурами, овочами;

- сприяння щодо першочергового відновлення придатності ріллі та тваринницьких приміщень для ведення сільськогосподарської діяльності (розмінування, ремонт тощо);

- розробки та реалізації програм гарантування фізичної та економічної доступності продовольчих товарів для громадян, насамперед у постраждалих від бойових дій регіонах країни;

- розробки та реалізації програм широкого залучення до продовольчого забезпечення мікро- та малих агровиробників;

- стимулювання збереження і збільшення поголів'я великої рогатої худоби, свиней, овець і кіз як джерела наповнення фонду споживання та створення нових робочих місць, розвитку сільськогосподарського підприємництва;

- запровадження постійного моніторингу забезпечення населення продовольством на регіональному рівні та оперативного реагування на диспропорції, що виникають, в тому числі за рахунок формування ефективних логістичних схем для сільськогосподарської продукції.

Наслідки війни будуть активно відчуватися в аграрній сфері наступні 3-4 роки. Актуальність програм гарантування фізичної та економічної доступності

продовольчих товарів для громадян залишатиметься ще кілька років після закінчення війни. Доцільно вже зараз орієнтувати владу на розробку масштабних програм подолання бідності в Україні, у т.ч. в сільській місцевості, підтримки підприємницької ініціативи селян.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» від 24 березня 2022 р. №2145-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>.

2. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану» від 24 березня 2022 р. №2142-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2142-20#Text>.

3. Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15 березня 2022 р. №2120-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>.

4. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15 березня 2022 р. №2136-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>.

5. Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. №153 «Про перелік товарів критичного імпорту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2022-%D0%BF#Text>.

6. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 березня 2022 р. №297 «Деякі питання перевезення (транспортування), зберігання, застосування та торгівлі пестицидами і агрохімікатами». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/297-2022-%D0%BF#Text>.

7. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2022 р. №328 «Деякі питання забезпечення населення продовольчими товарами тривалого зберігання в умовах воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/328-2022-%D0%BF#Text>.

8. Постанова Кабінету Міністрів України від 03 березня 2022 р. №186 «Деякі питання маркування харчових продуктів в умовах воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/186-2022-%D0%BF#Text>.

9. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 лютого 2022 р. №160 «Щодо забезпечення стабільної роботи виробників продовольства в умовах воєнного стану». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-2022-%D0%BF#Text>.

10. Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15 липня 2021 р. № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>.

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. №179 «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>.

Андіс КУРСІТІС,

директор із розвитку, начальник відділу освіти

Латвійського центру сільських консультацій та освіти, Латвія

ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ РОБОТИ КОНСУЛЬТАНТІВ

Практичні ІТ-рішення для покращення повсякденної роботи консультанта.

Основні напрямки розвитку інновацій:

- Навчально-демонстраційний напрямок (talmaciba.llkc)
- Просування продукції дрібних фермерів, простежуваність продуктів харчування (novadagarsa.lv)
- Оцифрування сільськогосподарських процесів фермерів (manslauks.lv)
- Розрахунки та штучний інтелект у прийнятті рішень (veselsaug.lv)
- Можливості для внутрішніх технологічних інновацій

(Digital Farming)

Цифрове сільське господарство описує еволюцію сільського господарства:

- Обсяги локальних та глобальних даних (відкриті дані);
- Крім того, технологія точного землеробства також потребує використання інтелектуальних мереж і даних;
- Інструменти керування. Мета цифрового землеробства - використовувати всю ферму, з виробничими машинами і навіть автоматизацію прийняття рішень

- <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/large-scale-pilots-digitisation-agriculture>
- <https://www.fao.org/europe/resources/ehlektronnoe-selskoe-khozjaistvo/ru/>

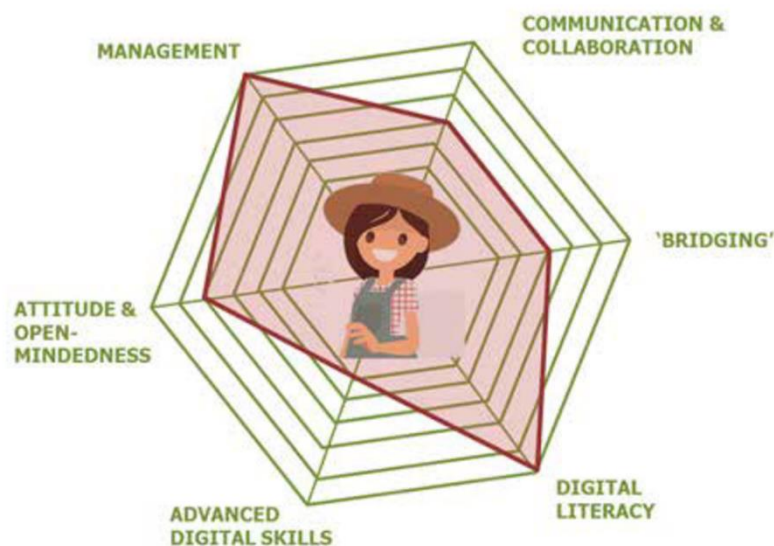

Рисунок 1 - Компетенції які потрібні фермеру

Як ЄС готується до вирішення завдань цифрового сільського господарства

- Європейський підхід до цифрового сільського господарства: розвиток мереж між консультантами, ІТ-компаніями, виробничими фермами.

https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/food-farming-fisheries/farming/documents/factsheet-agri-digital-transformation_en.pdf

Horizon 2020 проект i2connect

Коротко про проект

Метою проекту є покращення навичок європейських консультантів, підтримка процесу створення та передачі інтерактивних інновацій, таким чином відповідаючи на виклики нової європейської політики сільського господарства та лісового господарства.

Опис та мета бази даних

Це каталог Європейського масштабу, що містить інформацію про професійних консультативних організаціях та індивідуальних консультантів, які вони надають послугах учасникам сільського господарства, лісового господарства, садівництва та пов'язаних з ними областей у всьому ланцюгу сільськогосподарських та продовольчих цінностей, а також іншим пов'язаним представникам у сільській місцевості.

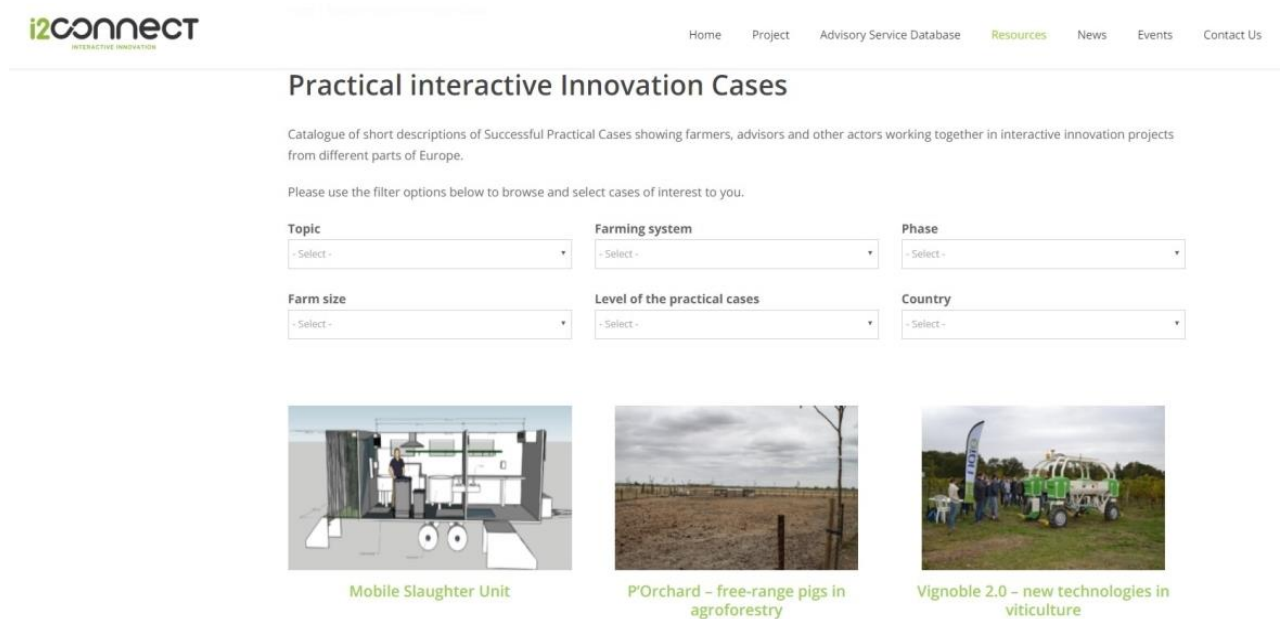

Рисунок 2 - Диджитальний каталог інноваційних практик

Більше про проект: <https://i2connect-h2020.eu/>

Користувачі бази даних:

- Європейська комісія, керівні установи
- консультаційні служби
- нові партнери зі співпраці
- нові співробітники

Обмін думками

Якщо ви погоджуєтесь із твердженнями, вкажіть цифру в коментарі.

1. Цифрове сільське господарство доступніше для великих і конкурентоспроможних господарств

2. Цифровий фермер дозволяє кожній фермі стати більш ефективною та доступною для всіх, якщо є бажання та знання.

3. Я не згоден з жодним із тверджень

На що ми дивилися до того, як почали працювати над нашою платформою

- 365farmnet (www.365farmnet.com)
- MyFarm (<https://www.mtech.fi/en/products-and-services/myfarm/myfarm-herd-management-software/>)
- Farm4trade (www.farm4trade.com)
- Cool Farm Aliance (www.coolfarmtool.org • <http://www.agrivi.com>)
- www.liveplan.com

Що ми робимо у латвійському сільському консалтингу у цьому напрямі?

Електронна система керування фермою
(2019-2023)

Бачення

Бути найпопулярнішою системою управління фермою серед фермерів.

Місія

Надайте фермеру дані та знання для стійкого управління фермою для досягнення довгострокових цілей.

Ціль - бути системою, вільно доступною в електронному середовищі: За допомогою яких фермери можуть організувати та аналізувати свою господарську діяльність, планувати її розвиток з урахуванням усіх факторів, що впливають на діяльність; За допомогою яких фахівці допоможуть прийняти найоптимальніші управлінські рішення для власників.

Электронная система управления фермой (2019-2023)

Рисунок 3 – Електронна система управління фермою

Можливості та місце консультанта на платформах ІТ-рішень

- Регіональне розташування та фізичний офіс вже не такі важливі
 - Штучна частина рутинної інтелект та формули обчислень -роботи
 - Кому і як розподіляти дохід: я створюю формулу плану внесення добрив.
- Що роблять решта? та прибуток?

Як не заблукати в ІТ-джунглях: Вчитися

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

SEED - a European KA3 Erasmus+ Project
Smart Entrepreneurial Education and training in Digital farming:
Project number 597837-EPP-1-2018-1-IT-EPPKA3-VET-JQ

WP3 – Joint Curriculum in Digital Farming

Author(s) :	All project partners
Date of Update :	20 December 2020
Due date of deliverable :	1 April 2020
Start date of project :	01 September 2018
Duration :	36 months
Revision :	V1
Dissemination Level :	PU

Abstract: The revised and finalized version of the joint curriculum in digital farming has been produced in collaboration between all project partners based on the results of the peer-review events and the suggestions gathered from associated partners.

Рисунок 4 – Платформа Європейської підтримки

Adobe Premiere Pro - <https://www.adobe.com/products/premiere.html>

Adobe Premiere Pro is the leading video editing software for film, TV, and the web.

Doodly - <https://www.doodly.com/>

Doodly is Video Creation Software to allow anyone, regardless of technical or design skills to create professional, realistic doodle videos in minutes. The simplest drag and drop doodle video creator available! Available for both white board and blackboard.

TedEd - <https://www.ted.com/#/>

TED Ed is a collection of quality videos that can be used for instructional purposes. This app lets you search for and embed TED Ed videos in your course material.

▪ **Video Conferencing / Meetings**

Adobe Connect - <https://www.adobe.com/products/adobeconnect.html>

Adobe Connect is software used to create information and general presentations, online training materials, web conferencing, learning modules, and user desktop sharing.

Doodle - <https://doodle.com/>

Doodle is useful for easy event scheduling. You can propose several dates and times and the participants can indicate their availability online.

Рисунок 5 - Платформи ІТ-рішень

Петро Григорович ПЕРЕРВА,

д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки бізнесу

Анна Валеріївна КОБЄЛЄВА, аспірант

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна

ФОРМУВАННЯ МОДЕЛЕЙ КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ

Проведене дослідження найбільш вживаних моделей комерціалізації технологій [1-24] дозволяє виділити з них наступні: використання у власному виробництві; продаж прав власності; ліцензування; стратегічний альянс; спільне підприємство; створення виділеного підприємства.

Власне використання технології у виробничо-комерційній діяльності передбачає, що нова технологія або її елементи стануть виробничим ресурсом у підприємства-розробника [3, 7, 12, 18]. При цій формі комерціалізації

патентовласник є єдиним, хто одержує прибуток, єдиний гравець на ринку, що надає йому можливість втримання монопольного стану на ринку (рис.1).

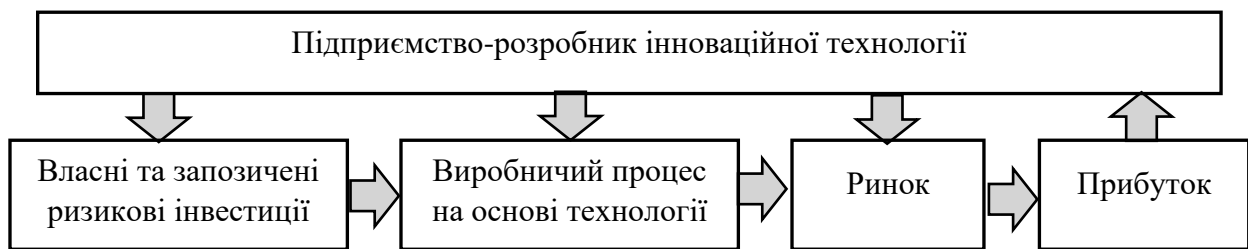

Рисунок 1 – Схема моделі комерціалізації інноваційних технологій – «власне використання»

Джерело: авторська розробка

Схема, проілюстрована на рис.1, дозволяє відзначити, що принцип цієї моделі комерціалізації полягає в тотальному контролі розробника технології над інноваційним процесом та локалізації повного обсягу прибутку від комерціалізації в руках одного власника, що загалом є плюсом для підприємства при здійсненні ризикованих інвестицій. Якщо приймати рішення про використання інноваційних технологій у власному виробництві, то у разі їх відповідності до потреб виробництва вони здатні приносити додаткові доходи власнику. Тобто, даний спосіб комерціалізації є виправданим, однак для цього необхідні чималі засоби, насамперед, для розробки, створення технології та доведення його до експлуатаційного стану.

Під час використання інноваційної технології у власному виробництві можна видавати невиключні ліцензії [8, 9, 15, 22], що передбачає наявність великої кількості ліцензіарів, або використовувати лізинг на обладнання, франшизу або інжиніринг у вигляді консультативних послуг та ін.

Продаж прав власності є однією з найпростіших форм комерціалізації. Майнові (виключні) права на інтелектуальні технології мають всі товарні ознаки (корисність – можуть задовольняти потреби; рідкість – дозволяє перетворити технологію у товар; універсальність – тобто придатність до процесу обміну на інші товари або гроші), так як вони є результатом праці і тому мають певну ціну. На відміну від матеріальних благ для інноваційних технологій продаж реалізується тільки при наявності можливостей відчуження виключних прав як від конкретної особи (винахідника), так і від організації-

розробника [15, 19, 24]. Тільки у таких випадках права на інноваційні технології можуть набувати ознаки товару у його звичному розумінні. Зауважимо, що товаром можуть виступати тільки ті технології, які можуть бути відокремлені від особи чи підприємства (винаходи, торгівельні марки, твори літератури, аудіо- і відеограми і т.п.). Невідокремлювані виключні права від особи (знання, творчі здібності, уміння та ін.) та від підприємства (персонал, маркетинг, ділова репутація та ін.) не можуть виступати товаром. Інша річ, що вони можуть бути передані разом з підприємством чи особою. Зокрема, не можна повністю передати професіоналізм (видатні здібності організатора) директора даного підприємства директору іншого підприємства, але можна запросити до себе на роботу цю талановиту особу, пропонуючи йому більш вигідніші умови роботи.

Ця модель комерціалізації технологій передбачає здійснення всіх етапів процесу комерціалізації іншим підприємством, яке в достатній мірі обізнане у даній сфері. Її використання вимагає письмової угоди з відповідними умовами продажу. Зазвичай, коли покупець (споживач) купує, наприклад, патент, у вартість також входить допомога науковій установі в його реалізації, але така практика застосовується не завжди (це залежить, зокрема, від ступеня розвитку придбаної технології, ноу-хау, покупця тощо). Сама структура такого договору не така складна, як у випадку, наприклад, ліцензійного договору [21, 24].

Ліцензування права власності можна коротко охарактеризувати як надання дозволу третій стороні здійснювати права власності з належним врахуванням. Ліцензування забезпечує додатковий прибуток патентовласнику від продажу ліцензії (рис.2).

Рисунок 2 – Схема моделі комерціалізації інноваційних технологій – «ліцензування»

Джерело: авторська розробка

Продаж ліцензії дозволяє ліцензіару вирішити проблеми у разі, коли, наприклад, попит на продукцію перевищує обсяги власного виробництва, коли потрібні кошти на вдосконалення виробництва або раптово погіршується кон'юнктура ринку [4, 6, 13, 21].

Як і при переході права власності, ліцензійна угода має бути укладена в письмовій формі. Ліцензійні угоди можуть охоплювати максимальний термін дії патенту - якщо термін дії ліцензії не зазначено в ліцензійній угоді, він діє протягом усього терміну дії патенту (наприклад, 20 років). Зміст ліцензійного договору має містити щонайменше відомості про предмет ліцензії, термін її дії, сфери використання, територію, на якій вона діє (ліцензійний договір може бути, наприклад, регіональний) або розмір ліцензійної плати. Якщо не зазначено інше, ліцензіар зобов'язаний надати всю інформацію та технічний досвід, якими він володіє на момент укладання договору, необхідний для використання винаходу [11, 16, 21]. Також у разі передачі патенту, обтяженого ліцензією, ліцензійна угода діє щодо правонаступника.

Стратегічний альянс передбачає наявність як мінімум двох компаній, які проводять сумісно з даною науковою організацією чи установою спільні науково-дослідні роботи (рис. 3).

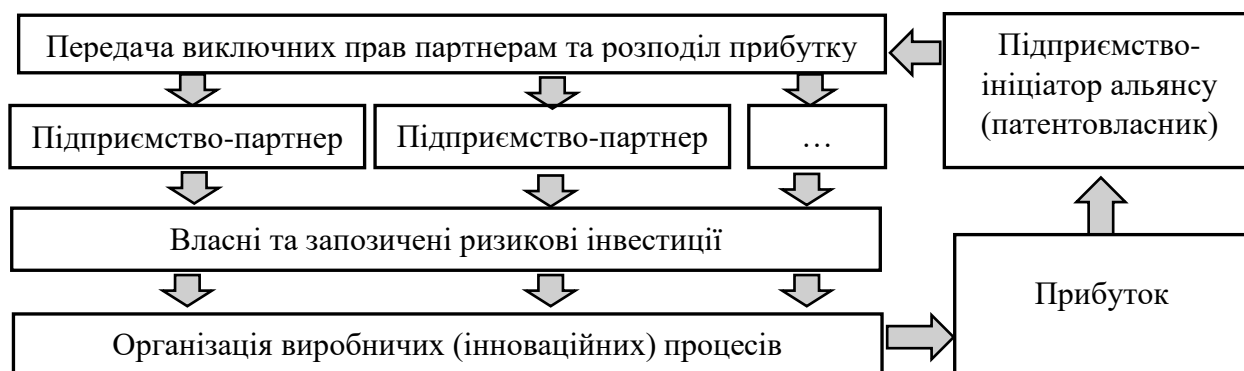

Рисунок 3 – Схема моделі комерціалізації інноваційних технологій – «стратегічний альянс»

Джерело: авторська розробка

Основною перевагою застосування моделі комерціалізації інноваційних технологій «стратегічний альянс» для базового підприємства (підприємства, що реалізує права на інтелектуальну діяльність) є поділ зусиль та ризиків із

підприємствами-партнерами. Однак не варто забувати, що і прибуток також розподіляється між учасниками інвестиційного процесу найчастіше пропорційно вкладеним інвестиціям [2, 15, 21, 23].

Зазвичай партнерам ініціатора альянсу є підприємства з однієї галузі, конкурентоспроможні, які бачать переваги в співпраці, наприклад, розподіл витрат і ризиків. Альянси виникають, наприклад, в автомобільній промисловості, де конкуруючі компанії доручають дослідницьким підрозділам розробити, наприклад, нову деталь або вузол для них, який компанії потім використовуватимуть у своїх моделях автомобілів. Потім укладається тристороння угода, повноправним учасником якої є наукова установа.

Цікавою формою комерціалізації є створення **спільного підприємства**. Спільне підприємство створюють з метою об'єднання активів підприємств. Наприклад, підприємство с творило інноваційну технологію (продукцію), але в нього відсутнє відповідні фінансові можливості для її виведення на цільовий ринок. Ця форма передбачає наявність двох сторін про створення третьої сторони або угода, наприклад, дослідника (вченого) і компанії, згідно з якою дослідник вносить технологію в обмін на доступ до ринку і, наприклад, спільне врегулювання. Суть цієї форми комерціалізації полягає у передачі прав на об'єкти інтелектуальної власності у межах спільного підприємства. Основна функція - зведення до мінімуму рівня підприємницького (комерційного) ризику та витрат виробництва (рис.4)

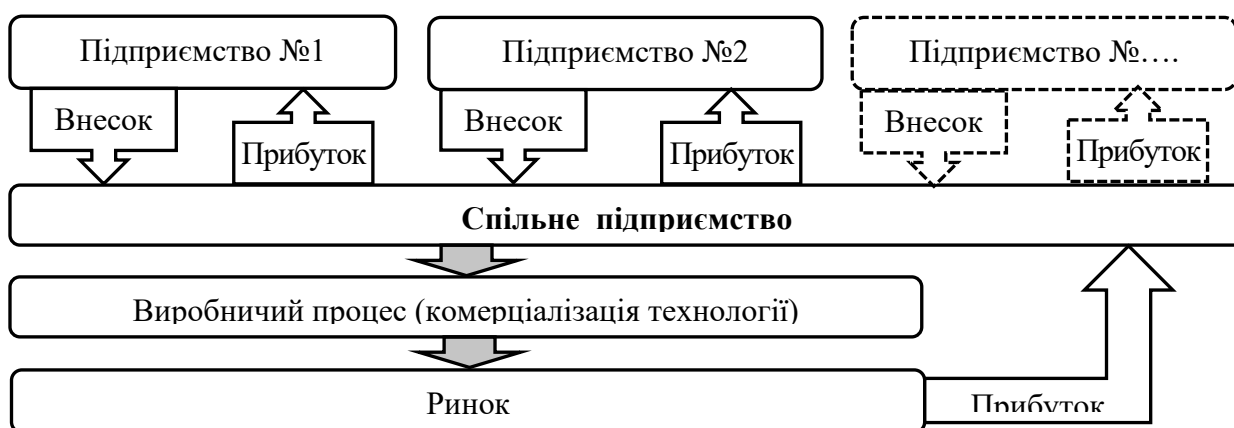

Рисунок 4 – Схема моделі комерціалізації інноваційних технологій – «спільне підприємство»

Джерело: авторська розробка

Спільне підприємство може бути однією з форм комерціалізації відокремлення, однак, за його «чистою» формулою обидві сторони, зазвичай, завжди вносять внески готівкою (а не майном) [2, 15, 24].

Процес комерціалізації інновацій з використанням *виділених підприємств* у формі спін-офф або спін-аут (*spin-off / spin-out*) потребує окремого обговорення через відмінності у визначеннях. Загальновизнано, що виділена компанія – це підприємство, засноване на знаннях/технологіях, засноване окремим/ами науковими установами чи організаціями з академічної спільноти. Під такими особами тут розуміються переважно академічні чи науково-педагогічні працівники, а краще - аспіранти, студенти чи докторанти.

Методологічний зміст виділеного підприємства ілюструє рис. 5, з якого випливає, що технологія ініціює створення нового продукту.

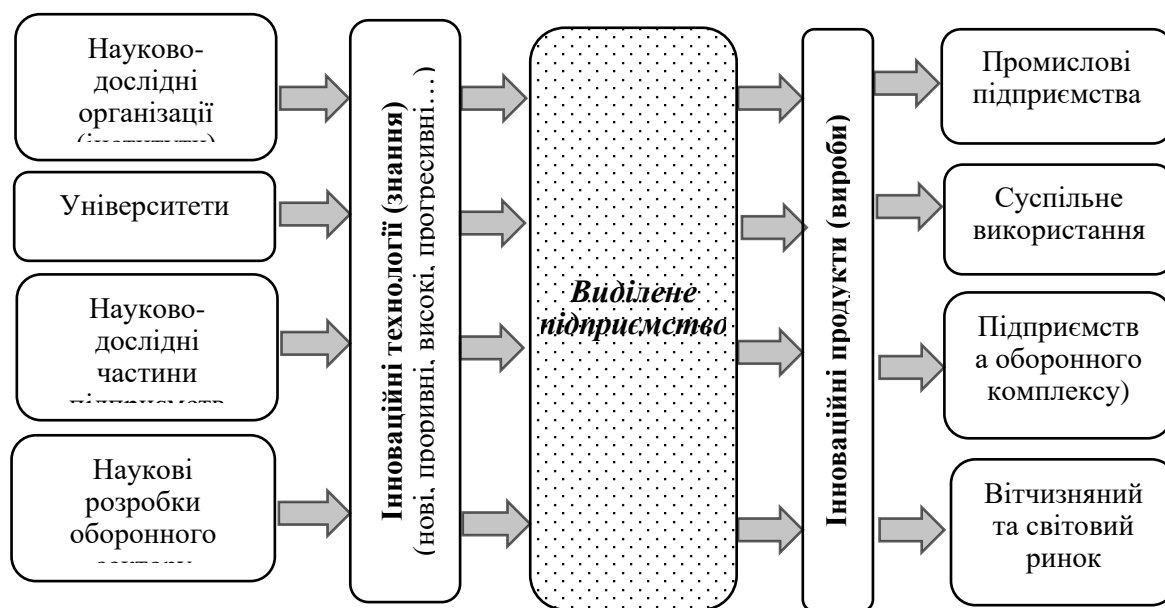

Рисунок 5 – Методологічний зміст методу комерціалізації технологій з використанням виділеного підприємства

Джерело: побудовано авторами з урахуванням [1, 15, 24]

Методичні положення організаційного забезпечення функціонування процесу комерціалізації технологій з використанням виділеного підприємства передбачають участь щонайменше чотирьох сторін: розробника, науково-дослідної організації (університету), підприємця, венчурного інвестора. Їхню

взаємодію забезпечує спеціалізоване (виділене) підприємство. Схема вказаної взаємодії представлена на рис. 6.

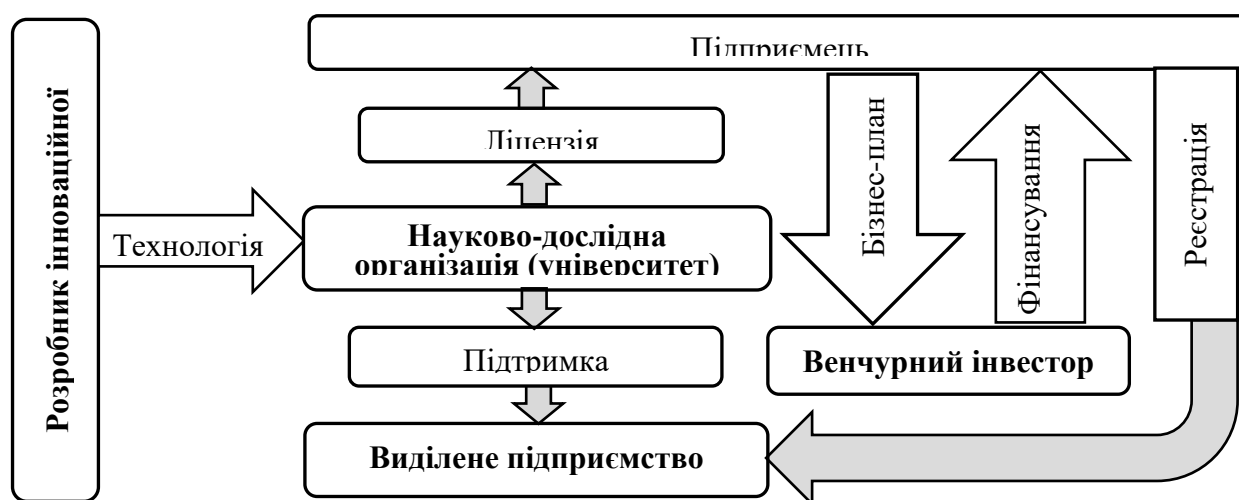

Рисунок 6 – Організаційні засади комерціалізації технологій з використанням виділеного підприємства

Джерело: побудовано авторами з урахуванням [1, 15, 24]

В науковій літературі з цього питання можна зустріти ситуації, коли в одній публікації дається визначення виділеного підприємства у формі spin-off, а в іншій – те ж саме визначення використовується для опису виділеного підприємства у формі spin-out. Поглиблюючи тему, необхідно уважно перевірити, до якого типу підприємства відноситься виділене підприємство.

У *spin-off моделі*, необхідно, щоб університет заснував спеціальну організацію у формі товариства з обмеженою відповідальністю або акціонерного товариства, завданням якого буде придбання акцій цільового виділеного товариства від імені університету. Якщо припустити, що підприємство, що виділяється, буде заснована на патенті, у цьому сценарії університет передає права власності на цей патент підприємству спеціального призначення, а потім воно вносить право власності на підприємство, що відокремлюється, стаючи його акціонером. Наступними акціонерами є приватні, венчурні або інші інвестори, які надають кошти на розвиток підприємства. Автор технології отримує прибуток, наприклад, за рахунок дивідендів (відповідно до чинних правил у кожному університеті про права інтелектуальної власності), які виділене підприємство виплачує своїм акціонерам. У цій моделі саме університет (як акціонер відокремленої компанії) зобов'язаний підготувати

технологію до впровадження, також університет має право розпоряджатися цією технологією. Університет також може бути пов'язаний з виділеним підприємством іншими способами, наприклад, в обмін на частину акцій підприємства він надає йому свою дослідницьку інфраструктуру для цілей розвитку технологій.

У моделі *spin-out* наявність виділеного підприємства навіть не є обов'язковою. Науковець домовляється з університетом про умови надання йому, як фізичній особі, ліцензії на користування даним правом власності, яку він потім, уклавши ліцензійну угоду з університетом, надає в матеріальній формі цільовому виділеному підприємству. Таким чином, акціонерами виділеного підприємства є науковець (як особа, яка має право розпоряджатися майновими правами університету) та інвестори. Найчастіше вчений «розраховується» з університетом, перераховуючи йому відповідні ліцензійні платежі за право використання інноваційної технології.

Залежно від рівня розвитку технологій та рішень університету від вченого можуть вимагати, наприклад, оцінку технології (рекомендується оцінка права власності). Подібно до моделі ліцензування, рекомендована оцінка технологій здійснюється за схемою «університет-вчений (дослідник)».

У виділеного підприємства по формі *spin-out* часто виникають важливі податкові питання - передача прав на результати науково-дослідних робіт (безготівковий внесок у формі, відмінній від прийнятої на підприємстві чи організованій частині підприємства) до наукового підприємства, яке є юридичною особою, призводить до отримання прибутку для вченого. Розмір цього доходу визначається як номінальна вартість акцій, придбаних у базового підприємства за відповідний грошовий внесок. З іншого боку, здійснення внеску в товариство є нейтральною діяльністю відповідно до Закону про податок на доходи фізичних осіб. Це означає, що лише внесок у товариство не призведе до того, що вчений отримає дохід у вигляді податку на доходи фізичних осіб.

Основним результатом проведеного дослідження може бути висновок, що планування та управління інноваційною діяльністю – це мета застосування

інноваційних моделей або моделей комерціалізації. Зазначимо, що кожна з розглянутих моделей комерціалізації інноваційних технологій має свої певні переваги і недоліки, що, здебільшого, проявляється у розмірі комерційного результату (прибутку), витрат на процес комерціалізації та в пунктах відповідальності за ведення інноваційного процесу. В подальшому необхідно порівнювати моделі комерціалізації інноваційних технологій з можливостями виробничо-комерційної промислових підприємств та оцінити потенційний потенціал їх практичного використання.

При цьому їх використання дозволить ефективно виводити інноваційні технології та продукти ринку завдяки тому, що буде оптимізовано інноваційний процес. Формування та впровадження інноваційних бізнес-моделей комерціалізації інтелектуальної власності (продуктів та технологій) у сучасних умовах дозволить суттєво підвищити економічну стійкість та ефективність інноваційних підприємств, значно скоротити кількість «невдалих» проектів та знизити обсяг «збиткових» інвестицій. Це створить умови для покращення інноваційного клімату та підвищення інноваційної активності підприємств, регіонів, територій та країни загалом.

Список використаних джерел:

1. Васильев Н.М. Компании спин-офф и их роль в коммерциализации научно-технического трансфера // *Известия СПбГЭУ*. 2010. №1.
2. Гладенко И.В. Мониторинг производственно-коммерческой деятельности промышленного предприятия / И.В. Гладенко, П.Г. Перерва, В.Л. Товажнянский, Т.А. Кобелева // *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2009. № 36-1. С.12-22
3. Грабченко А.И., Смолвик Р.Ф., Перерва П.Г. Основы маркетинга высоких технологий: Учебное пособие, Харьков: ХГПУ, 1999.- 242с.
4. Кобелева Т.О., Марчук Л.С. Методи оцінювання ефективності реклами та її впливу на споживачів // *Вісник НТУ "ХПІ"*: Харків : НТУ "ХПІ". 2015. № 25. С.79-84.
5. Коциски Д., Верес Шомоши М., Перерва П.Г. Маркетинг как основа успешной деятельности предприятия // *Стратегія інноваційного розвитку економіки: бізнес, наука, освіта (SIDEС-2017)*. Харків: НТУ "ХПІ", 2017. С. 153-155.
6. Перерва П.Г. Комплаенс-программа промышленного предприятия: сущность и задачи // *Вісник НТУ "ХПІ"*. Харків : НТУ "ХПІ", 2017. № 24. С. 153-158.

7. Перерва П.Г. Практический маркетинг. Вып. 2. Маркетинг на промышленном предприятии. - М.: НПО «РИМ», 1991. - 80 с.
8. Перерва П.Г. Практический маркетинг. Вып. 4. Исследование рынка промышленной продукции. М.: НПО «РИМ», 1991. 96 с.
9. Перерва П.Г. Самомаркетинг менеджера и бизнесмена. Ростов н/Д: Феникс, 2003. 592 с.
10. Перерва П.Г. Управління маркетингом на машинобудівному підприємстві // Навч. посібник для інж.-техн.вузів. Харків: «Основа», 1993. 288с.
11. Старостіна А.О. Маркетинг: теорія, світовий досвід, українська практика: підруч. К.: Знання, 2009. 1070 с.
12. Товажнянский В.Л., Перерва П.Г., Кобелева Т.А. Попередження кризових явищ на підприємстві засобами санації та реструктуризації // *Вісник НТУ "ХПІ": зб. наук. пр.* Харків : НТУ "ХПІ", 2015. № 60 (1169). С. 78-81.
13. Compliance program: [tutorial] / P.G.Pererva [et al.]; ed.: P.G.Pererva, G.Kocziszky, M.Veres Somosi. Kharkov ; Miskolc : NTU "KhPI", 2019. 689 p.
14. Kobieliava T.O., Pererva P.G., Kuchinskyi V.A., Garmash S.V., Danko, T.V. Ensuring the Sustainable Development of an Industrial Enterprise on the Principle of Compliance-Safety // *Studies of Applied Economics. Spec. Iss.: Innovation in the Economy and Society of the Digital Age.* 2021. Vol. 39, № 5. 11 p.
15. Kocziszky György, Pererva P.G., Szakaly D., Somosi Veres M. Technology transfer. Kharkiv-Miskolc: NTU «KhPI», 2012. 668 p.
16. Kosenko O.P., Kobieliava T.O., Tkacheva N.P. Monitoring the commercial potential of intellectual property // *Scientific bulletin of Polissia.* 2017. №1, ч.2. С.140-145.
17. Kocziszky G., Kobieliava T.O., Pererva P.G., Veres Somosi M. Compliance program. Kharkov-Miskolc : NTU «KhPI». 2019. 689 p.
18. Nagy S., Pererva P.G. Formation of an innovative model of the Hungarian business economy // *Marketing of innovations. Innovations in marketing: materials of the Intern. Sci. Internet Conf.,* December 2021. Bielsko-Biala, 2021. P. 51-54.
19. Pererva P. Antikrizisnyy monitoring of finansovo-ekonomicheskikh indexes of work of enterprise / P.Pererva, V.Tovazhnyanskiy, T.Kobeleva, I.Gladenko // *Business Studies.- Miskolc : Miskolz University Press.- 2010.- Volume 7.- Number 2.- S. 171-183.*
20. Pererva P.G., Tkachev M.M., Kobieliava T.O. Evaluation of holder profits violation of their exclusive rights // *Науковий вісник Полісся.* 2016. № 4 (8), ч.2. С.240-246.
21. Pererva P.G., Tkachov M.M., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // *Problems and Perspectives in Management.* 2021. Vol. 19, Iss.1. P.24-38.
22. Tkachov M.M., Pererva P.G., Kobieliava T.O., Tkachova, N.P., Diachenko T.A. Management of relations with enterprise stakeholders based on value approach // *Problems and Perspectives in Management.* 2021. Vol.19, Iss.1. P.24-38.

23. Tkachova, N.P, Pererva P.G., Kobieliwa, T. O. Investigation of the role of venture companies in the early stages of the product life cycle // *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 2 (10), ч.2. С. 144-149.

24. Żebrowski Paweł Komercjalizacja wiedzy w uczelni wyższej – scenariusze i wybór najbardziej optymalnego [Electronic resource]. URL: http://spin.umb.edu.pl/s,komercjalizacja_wiedzy_w_uczelni_wyzszej,98.html

Ярослав БІТІЄВ,

директор HUB 4.0., м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНИЙ HUB 4.0

Інноваційний простір, який містить затишний коворкінг, командні смарт-офіси, конференц-зали, переговорні та Галерею інновацій. За час своєї роботи ми прийняли понад 12 000 резидентів і організували 400+ робочих місць.

У 2020 коворкінги почали обирати як вільніший формат офісної роботи. А після карантину всі відчували, як морально складно перебувати вдома 24/7.

Прийшов час super-flexible просторів, які пропонують низку додаткових послуг. Команди зможуть час від часу працювати в них, закріпивши за собою кілька фіксованих робочих місць, бронювати переговорні кімнати, заздалегідь плануючи дати зустрічей, при цьому маючи все необхідне.

Філософія Hub 4.0 — «Більше, ніж квадратні метри. Робота та робочі місця для Четвертого технологічного устрою.»

4.0 — це номер чергової промислової революції, на порозі якої стоїть людство. Ці цифри означають цілковиту цифровізацію. Синтезована їжа, авто, створені на 3D-принтері, smart-будинки: за прогнозами вчених, уже в 2027 році більшість технологій нової індустрії стануть для нас буденністю.

Hub 4.0 — місце концентрації новаторів, агентів майбутньої індустріальної революції.

Ми створюємо умови для просування розробок українських стартапів і сприяємо розвитку прогресивних людей. Тому заснували проект – Галерея

інновацій, де вже було представлено понад 100 українських винаходів, найвідомішими з яких є: Petcube, LaMetric, iBlazr, Ajax, Hideez, Cardiomo.

Експозиція постійно поповнюється новими рішеннями і проектами – в тому числі тими, що перемогли в конкурсах і програмах, де Hub 4.0 був партнером.

Галерея інновацій — це виставка вітчизняних hardware-стартапів в Hub 4.0. Ми створили цей майданчик, щоб інноватори з усієї країни мали змогу розповісти про себе та свої винаходи.

Декілька фактів про Hub 4.0:

- Hub 4.0 приймав хакатон NASA SpaceApps Challenge Kiev (переможець – український проект Mars Hopper).
- В Hub 4.0 проводився «Тиждень космосу в Україні»: екскурсії, лекції, презентації, кіноперегляди та майстер-клас з ракетобудування.
- Hub 4.0 виступив ініціатором круглого столу «Актуальні проблеми інноваційного розвитку української космічної галузі».
- Серед резидентів Галереї інновацій – система орбітального сервісу для тимчасових місій в космосі SEMARGL Orbital Service.
- Hub 4.0 є підписантом Меморандуму з Державною інноваційною фінансово-кредитною установою.
- У Hub 4.0 проводилася лекція Роберта Зубріна, засновника Mars Society та ідеолога колонізації Марсу.
- Команда Простору підтримує та просуває спільний із Noosphere Ventures проект – «Космічні шоти»: цикл лекцій від українських науковців, зарубіжних вчених та астронавтів.

Hub 4.0 активно підтримує освітні та студентські ініціативи.

Ось декілька з них:

- Підтримка Міжнародного чемпіонату комп'ютерних талантів «Golden Bite» від комп'ютерної академії «ШАГ».
- Створення освітнього бібліотечного простору у партнерстві із видавництвом «Наш формат».

- Ініціатива створення «Hub 4.0 + Incodus Data Science School».
- Участь у Київському міському фестивалі стартапів «Class ідея».
- Всеукраїнський фестиваль інновацій “Innovation festival”.

Ми маємо доступ до експертів, інвесторів та бізнес-янголів.

У Hub 4.0 проходять:

- Освітні проекти Google.
- Зустрічі Startup.Battle від Startup Network.
- Заходи Міністерства цифрової трансформації.
- Заходи Міністерства освіти та науки України.
- Презентації проектів Prozorro.

Також Hub 4.0 виступає:

- Регіональним організатором EuroAsian Startup Awards.
- Партнером Державної інноваційної фінансово-кредитної установи.
- Хостінг-партнером Kyiv Smart City Hackathon.
- Microsoft Innovative Educator Expert.

Hub 4.0 – це простір комунікацій, знайомств та нетворкінгу.

Тут проходять:

- Заходи Європейської Бізнес Асоціації.
- Івенти Асоціації платників податків України.
- IT-Форум у Запоріжжі – Алея стартапів у демо-зоні.
- Стартап-зона Форуму «Шовкового шляху».
- InnoTech Ukraine – міжнародний форум інноваційних технологій.
- Data Science UA – найбільша українська конференція про штучний

інтелект.

- Interpipe TechFest – фестиваль науки, техніки і сучасних технологій.

Увійшли у «Топ-5 коворкінгів Києва, що розвиваються» за версією консалтингової агенції CBRE.

А також у «Топ-10 коворкінгів України» за версією TECH ECOSYSTEM GUIDE TO UKRAINE.

- Профільний оператор Andcards додав Hub 4.0 у «Топ-7 найкращих коворкінгів України».

Наші партнери отримують:

1. Допомогу у розробці концепції та відкриття інноваційних просторів.
2. Переобладнання і перезапуск існуючих БЦ і коворкінгів для підвищення їх маржинальності.
3. Навчання персоналу, що працює в коворкінгах і БЦ.

Відкриття коворкінгів Hub 4.0 сприяють:

1. Підвищенню цінності, конкурентоспроможності житлової нерухомості і зростанню швидкості продажів (квартир, котеджів).
2. Можливості продажу житлової нерухомості за вищою ціною і зростанню швидкості продажів через конкурентні переваги на ринку.
3. Високому рівню рентабельності коворкінгового бізнесу – від 19% річних.
4. Партнерству з компанією, яка є одним з лідерів ринку і мінімальним ризикам, оскільки партнери отримують стабільний дохід у вигляді оренди.

Hub 4.0 у своїй діяльності постійно транслює відкритість, активність, стійкість, об'єднання і постійний пошук розвитку.

Команда HUB 4.0 має досвід в координації ведення бізнесу на кожній новій локації і готова забезпечувати операційну і консалтингову діяльність.

Більш того, ми стаємо партнерами в усіх навчальних, розвиваючих програмах: Хакатони, онлайн-програмах, тренінгах та курсах і розвиваємо ваш бренд з відповідним іміджем по всій території України.

Назар Миколайович ПОДОЛЬЧАК,
д.е.н., професор, керівник Tech StartUp School Львівська політехніка,
м. Львів, Україна

TECH STARTUP SCHOOL «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

Проблеми у всіх університетів однакові і завдання теж - як стати цікавим для студента, викладача, бізнесу, керівництва.

У всіх у нас схожі негаразди - старіння академічної спільноти, втрата ефективної взаємодії із бізнесом, втеча молодих талановитих студентів та науковців у бізнес-структури чи за кордон, низька мотивація у створенні інновацій та наукового розвитку. У Західному регіоні України першим інноваційним простором стала Tech Startup School, як підрозділ Національного університету “Львівська політехніка”.

Tech StartUp School створення комфортного інноваційного середовища для продукування та реалізації креативних ідей та успішних start up-ів, щоб допомогти новаторам під керівництвом бізнес-тренерів та менторів пройти шлях від ідеї start up-у до побудови бізнес-моделі, пошуку інвестицій та комерціалізації інноваційного проекту. В своєму розпорядженні школа має 1100 м², які розташовані у центральній частині м. Львів.

Основна місія - створення можливостей на різних етапах інноваційного процесу. Правильне середовище із необхідною екосистемою дають змогу стимулювати навчання, пошук, творення та розвиток.

У 2020-2021 році Creative Spark для Tech Startup School та Національного університету “Львівська політехніка” розпочався спільно з компанією «Softserve», однією із найбільших ІТ компаній в Україні. Методику програми було використано для студентів 1-го курсу кафедри «Системи штучного інтелекту», які вступили на спільно розроблені навчальні програми Львівської політехніки та Львівського ІТ Кластеру.

2020 року команда Tech Startup School долучилася до проекту « *Норвегія – Україна. Професійна адаптація. Інтеграція в державну систему (NUPASS)*». Це програма перепідготовка та соціальної адаптації військовослужбовців, ветеранів та членів їхніх сімей в Україні. Реалізується за підтримки уряду Норвегії та Міжнародного фонду соціальної адаптації, ГО «Нове суспільство України», Національного університету «Львівська політехніка» та Tech Startup School. Безкоштовний курс «Управління проектами» спрямований на підтримку у створенні власної справи.

Курс включає:

- теоретичні та практичні заняття за програмою «Управління проектами»: технології розробки та створення бізнесу, ділове адміністрування, проектний менеджмент у соціальному підприємстві, побудова фінансової моделі, фінансування проектів, інноваційні технології в бізнесі;
- практичні заняття за програмою «Управління проектами»;
- представлення власних проектів або ідей для бізнесу;
- робота з сучасними технологіями в сучасних лабораторіях.
- психологічна підтримка;
- організація дозвілля тощо.

Окрім навчання, прототипування, тестування, фінансування та просування, Tech Startup School активно налагоджує міжнародну співпрацю. Співпраця із міжнародними організаціями із Південної Кореї, США, Ізраїлю та Польщі дали можливість запустити міжнародні проекти.

Напрямки міжнародної співпраці:

- створення Глобального центру інновацій Східної Європи на території університету спільно з іноземними партнерами;
- розвиток біотехнологічного хабу за допомогою іноземних партнерів Cold Spring ДНК Лабораторія на території Tech Startup School;
- створення Дому науки та інновацій з Ізраїлем на території Tech Startup School;
- створення міжнародного медичного кластеру;
- підписана угода з Всесвітнім форумом розумних міст для впровадження Smart city в Україні;
- проєкт “German-Ukraine Digital Partnership”, у рамках якого здійснюється пошук, підтримка та презентація українських стартапів німецьким підприємцям.

Ольга Данилівна ВИТВИЦЬКА,

д.е.н., професор, керівник Стартап школи НУБіП України, професор кафедри публічного управління, менеджменту інноваційної діяльності та дорадництва НУБіП України, м. Київ, Україна

Оксана Богданівна СЛИВІНСЬКА,

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту, ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут» м. Бережани, Україна

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЯМИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНИХ ПРІОРИТЕТІВ

Управління інноваційною діяльністю в Україні регламентується низкою законів та законодавчих актів, зокрема законами України «Про інноваційну діяльність» (від 04.07.2002 №40-4), де прийняті основні аспекти формування та функціонування інноваційних структур, «Про наукову і науково-технічну діяльність» (№1316 - 4/2003), «Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності України» (№443 -4/2003), «Про інвестиційну діяльність» (№1560 - 12) [1]. Україна посідає 49 місце серед 132 економік, представлених у ГП 2021. Глобальний індекс інновації ранжує світові економіки відповідно до їх інноваційних можливостей ГП, що складається з приблизно 80 індикаторів, згрупованих у інноваційні вхідні та вихідні дані, має на меті охопити багатомірні аспекти інновацій [3].

Україна вважається дедалі привабливішим місцем для відомих технологічних компаній, здобувши міцну репутацію як місце для багатьох технологічних стартапів, зокрема Grammarly, Gitlab, Ahrefs, Depositphotos, MacPaw, YouScan і Petcube. У звіті про глобальну екосистему стартапів StartupBlink за 2021 рік Україна посіла 29 місце серед 100 країн, дружніх до стартапів, піднявшись на дві позиції порівняно з попереднім роком. Столиця України Київ посідає 32 місце у світі та восьме місце в європейському рейтингу,

однак країна також має потужну екосистему стартапів, зосереджену в інших великих містах, зокрема у Львові, Одесі, Харкові та Тернополі [4]. Для менш розвинутих країн пропонується прискорити розвиток свого виробничого сектору, якщо вони хочуть досягти цілі до 2030 року та збільшити інвестиції в наукові дослідження та інновації. Пандемія і воєнне вторгнення росії сильно вразили переробні галузі, що відображається в глобальних ланцюгах створення вартості та постачання продукції. Інновації та технологічний прогрес є ключовими для пошуку довготривалих рішень як економічних, так і екологічних проблем, таких як збільшення енергоефективності та ресурсів.

Європейська економічна комісія ООН підтримує країни в сприянні розвитку інноваціям, нарощування потенціалу щодо політики та інституцій для забезпечення можливості та підтримки інноваційних швидкозростаючих підприємств. Комітетом ЄЕК ООН з інновацій, конкурентоспроможності та державно-приватного партнерства за підтримки уряду Швеції, ЄЕК ООН та ОЕСР організовано низку спеціальних семінарів, щоб окреслити ключові концепції, встановити факти зацікавлених сторін із шести країн, щоб визначити рушії та перешкоди [5].

Перспектива формування інноваційної політики ЄЕК ООН полягає у оцінці масштабів та якості інноваційної політики, установ і процесів у шести країнах. Було успішно проведено у Східній Європі та на Південному Кавказі (Вірменія, Азербайджан, Білорусь, Грузія, Республіка Молдова, Україна), з постійними проханнями від держав- учасниць дотримуватись його рекомендації щодо розвитку потенціалу та національних інновацій.

Набір інструментів політики, структурованими у п'ять основних типів втручання державного сектору. Ці інструменти політики опрацьовано в інших країнах (наприклад, таких як у країни Скандинавії, країни Балтії, Бельгії, Франції, Ірландії, Сінгапурі та Великобританії). Вони включають:

1. Заходи для стимулювання бізнес-середовища, що сприяє розвитку (нормативно-правова база, що сприяє інноваціям та зростанню; оподаткування для стимулювання досліджень і розробок та інвесторів; додаткові заходи, коли

уряд виступає першим рушієм у придбанні інноваційних продуктів або послуг);

2. Надання індивідуальних послуг (програми високого зростання, засновані на підході до управління клієнтами; розвиток екосистем; доступ до інноваційних послуг та інфраструктури);

3. Доступ до фінансування, адаптованих до кожного етапу зростання (інструменти гранту та позики; краудфандинг, бізнес-ангели, інвестори та акселератори; венчурний капітал: моделі спільного інвестування та фондів);

4. Зміцнення внутрішніх можливостей фірми до зростання (лідерські здібності, наявність співробітників з необхідними технічними та творчими навичками, залучення та утримання талантів);

5. Інтернаціоналізація та мережі бізнес-агентств (консультації щодо ринкових тенденцій та входження; міжнародні мережі, включаючи зв'язки з діаспорою).

Для обґрунтування негативного впливу державного втручання часто використовуються три основні типи ринкової недостатності.

✓ Екстерналії. Основною причиною існування негативних зовнішніх ефектів є складність оволодіння виключно результатами внутрішніх інвестицій чи знань, тобто інновації легко копіюються, коли доведено, що вони комерційно життєздатні.

✓ Невизначеність. Це природна частина будь-якого інноваційного процесу і призводить до провалу ринку, оскільки створює інформаційні ризики.

✓ Неподільність. Для окупності інвестицій потрібна економія на масштабі. Однак виникають питання щодо необхідного масштабу виробництва, для забезпечення беззбитковості інновацій.

Аналіз зарубіжного досвіду та національних особливостей виникнення та діяльності окремих елементів інноваційних зрушень дозволить сформулювати основні напрями її формування в інноваційній сфері України. Їх реалізація включає низку заходів, спрямованих на оцінку сучасного стану інноваційної інфраструктури, її основних характеристик, визначення основних детермінант, можливостей та загроз розвитку інноваційної інфраструктури, основних

інструментів та заходів щодо їх усунення.

Список використаних джерел:

1. Управління інноваційною діяльністю: теорія і практика: колективна монографія/ за заг. ред. д.е.н., професора Витвицької О.Д. Київ: ТОВ «АГРАР МЕДІА ГРУП», 2021. 450 с.
2. Національна економічна стратегія на період до 2030 року від 03 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>
3. Private Participation in Infrastructure (PPI) Project Database / World Bank Group. URL: <http://ppi.worldbank.org>.
4. Міністерство економіки України 2021. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=022cfe7f-2c18-4545-ab69-1a3a39aea3f8&title=StanRozvitkuInnovatsiinoiInfrastrukturi>
5. OECD. (2020). SME Policy Index: Eastern Partner Countries 2020: Assessing the Implementation of the Small Business Act for Europe. Paris/European Union: OECD.

Віктор Олексійович ПАБАТ,
д.с.-г.н., професор, м. Київ, Україна

РОЛЬ АГРАРНОЇ СИСТЕМИ У ФОРМУВАННІ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ

Сьогодні українська економіка стикнулася з небаченим за всю свою історію шоком. Повномасштабне військове вторгнення росії завдало потужного удару по всіх ланках економічної системи нашої держави. Знизилося виробництво основних видів продукції, зокрема тієї, що становить основу експортного потенціалу України. Крім того, заблоковані порти, а відтак і лєвова частка зовнішньої торгівлі. Нищиться транспортно-логістична, соціальна, маркетингова та інженерна інфраструктура цілих регіонів.

Аграрне виробництво формує не лише сировину і харчові продукти,

але і поновлює (або знищує) екосистеми, за допомогою яких проходить кругообіг енергії і речовин, створюються базові виробничі потужності для потреб наступних поколінь населення планети Земля.

Більше 10% орних земель країни виявились не доступними для проведення посівної кампанії, що суттєво вдарило як по експортному потенціалу країни, так і по наповнюваності державного бюджету. І якщо фермери відносно швидко призвичаїлися до важких умов і знаходять варіанти зберігання, транспортування необхідних ресурсів та забезпечують інші важливі речі, щоб посівна відбувалася, то менш гнучким агрохолдингам складніше адаптуватися до нових реалій¹.

В Україні через бойові дії неможливо провести посівну на площі 3,5 млн га с/г земель. Відповідно скорочуються й обсяги майбутніх виручених коштів.

Проблеми родючості землі, збереження водних і лісових ресурсів планети перебувають в полі, зору могутніх наукових центрів провідних держав світу і розглядаються в контексті безпосереднього впливу на інші слабкі держави без використання зброї, яка за останнє століття набула такої нищівної сили, що використання її може вплинути на безпеку планетарного рівня. Тому вчені розглядають аграрне виробництво не лише як вирішальний фактор продовольчої безпеки держави, але і як простір для життя і діяльності суспільства. Формування психології людини творця в єдності з навколишнім середовищем, рослинним і тваринним світом, розуміння взаємозалежності всіх процесів на планеті Земля з космічним простором і потоками енергії. В цьому аспекті стає зрозумілим процес поширення в розвинутих країнах світу способу життя типу «сільські поселення», як альтернативу сучасних мегаполісів з величезною масою людей, автомобілів, з максимальною щільністю енергетики на одиницю площі, накопичення побутових ВІДХОДІВ, нестачею чистого повітря, чистої води, натуральних харчових продуктів

¹ Джерело: Agravery.com

та можливості ведення здорового способу життя. Людина, яка виросла і сформувалася у великому місті - це стандартний житель - інтернаціоналіст, якому все рівно, де йому жити - в Нью-Йорку, Токіо чи Лондоні. Людину - патріота своєї землі можливо виховати в селищах сільського поселення з повним забезпеченням санітарних потреб і веденням органічного землеробства та природного тваринництва в збалансованій аграрній екосистемі.

Формування нового покоління в аграрній системі набагато ефективніше проходить через сприйняття явищ природи в щоденній практиці спостережень і усвідомлення величезного розмаїття навколишнього світу, осмислення взаємозв'язків між об'єктами природи формує внутрішній світ молодшої людини, почуття батьківщини. В аграрних поселеннях трудяться сім'ями і старше покоління передає свій досвід і вміння молодшому поколінню безпосередньо з рук в руки, особистим прикладом.

Знання досвідченого аграрника величезні за обсягом і глибиною, їх часто неможливо просто вивчити чи запам'ятати, їх необхідно пропустити через голову і руки, відчути позитивні наслідки власної праці і вміння.

Процес аграрного виробництва поєднує всі ланки виробництва і життя: від посіву до збирання врожаю, переробки продукції від сировини до готового харчового продукту, що формує поняття циклічності життя органічного світу і ролі людини-трудівника в цьому потоці речовин і енергії.

Узагальнюючи викладене, цілком обґрунтовано можна стверджувати, що аграрний сектор України повинен мати гарантовану і стабільну державну підтримку на рівні особливо Міністерства аграрної політики і продовольства України, оборони, економіки і торгівлі, доходів та видатків, закордонних справ та інших життєво необхідних сегментів економіки. Національний університет біоресурсів і природокористування України є найпотужнішим закладом вищої освіти, який готує

висококваліфікованих фахівців аграрної системи, управлінців з інноваційної діяльності котрі здатні продукувати нові продукти, технології за міжнародної інвестиційної підтримки.

Марія Михайлівна КУЛАЄЦЬ,
*к.е.н., професор, професор кафедри публічного управління, менеджменту
інноваційної діяльності та дорадництва НУБіП України, м. Київ, Україна*

ОСВІТА ВПРОДОВЖ ЖИТТЯ

ННІ неперервної освіти і туризму є центром безперервної освіти України, що реалізує професійні програми підвищення кваліфікації, стажування, здійснює спеціалізоване вдосконалення вищої освіти та професійної підготовки фахівців у межах здобутого раніше ними освітнього ступеня та практичного досвіду з метою поглиблення, розширення і оновлення її професійних знань, умінь, інших компетентностей, розвиток особистості впродовж життя. Освітній процес в ННІ здійснюється на основі оптимальної взаємодії кафедр, навчально-науково-виробничих лабораторій та баз практичного навчання. Для проведення занять з підвищення кваліфікації слухачів залучаються викладачі кафедр НУБіП України, працівники Української лабораторії якості і безпеки продукції АПК та інших структур університету. Складовою якості освіти є якість кадрового складу науково-педагогічних працівників, сучасна матеріально-технічна база, інноваційні методики навчання, широке застосування новітніх інформаційних технологій.

Основні завдання інституту:

- підвищення кваліфікації керівних кадрів і фахівців агропромислової і природоохоронної сфер;
- підвищення кваліфікації науково-педагогічних і педагогічних працівників закладів вищої освіти;

- підготовка магістрів спеціальностей 073 «Менеджмент» (освітньо-професійних програм «Управління інноваційною діяльністю» та «Дорадництво»);
- підвищення кваліфікації дорадників та експертів-дорадників і т.д.

Освітньо-професійні програми передбачають комплексне вивчення сучасних та актуальних наукових проблем галузі сільського господарства та в сфері публічного управління, економіки, освіти, науки, педагогіки, відповідних нормативно-правових актів, вітчизняного та зарубіжного досвіду, підвищення рівня професійної культури. Магістерська програма «Управління інноваційною діяльністю» спеціальності 073 «Менеджмент» була започаткована у 2014 році. Основною концепцією магістерської програми є підготовка управлінців високого рівня, які зможуть приймати стратегічні та тактичні інноваційні рішення, визначати перспективні наукові розробки та впроваджувати у виробництво нові продукти (послуги), удосконалювати механізми просування продукції на ринок, обґрунтовувати соціально-економічні показники та оцінювати результати інноваційних проектів; розробляти та впроваджувати бізнес-моделі інноваційного підприємництва, комерціалізувати інтелектуальні досягнення. У 2017 році відкрито Стартап - школу НУБіП України для реалізації новаторських ідей студентами, викладачами.. У 2018 році підписано Меморандум про взаєморозуміння та співробітництво між Державною інноваційною фінансово-кредитною установою та Національним університетом біоресурсів і природокористування України. У 2020 році підписано Меморандум про співробітництво між Міністерством цифрової трансформації України та Національним університетом біоресурсів і природокористування України.

Навчання слухачів здійснюється за довго- та короткостроковими програмами і триває від двох тижнів до одного місяця. Строк підвищення кваліфікації визначається навчальними планами та програмами і встановлюється ННІ неперервної освіти і туризму за погодженням із замовником залежно від форм та видів навчання, що сприяє якісному виконанню ними своїх посадових обов'язків, розширенню їх компетенції тощо.

Тетяна Прокопівна КАЛЬНА-ДУБІНЮК,
*д.е.н., професор, професор кафедри публічного управління, менеджменту
інноваційної діяльності та дорадництва НУБіП України, м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ В ДОРАДНИЦТВІ – СУЧАСНИЙ ПІДХІД

Сьогодні, як ніколи, на часі відновлення та розбудова інтеграційних територій України, що потребує застосування нових способів виробництва, з широким використанням інформаційних технологій, включаючи глобальну мережу Інтернет, а також врахування інтенсивного становлення інформаційно-цифрового суспільства, яке реалізується на тотальному використанні та електронному обміні інформацією.

Визначна роль у цьому належить сільськогосподарському дорадництву, що продовжує поширювати знання і інформацію, розвивати інформаційно-консультаційну діяльність в сучасних кризових умовах надаючи науково-обґрунтовані рекомендації в середовищі загроз та нових викликів. Бажання фахівців мати кваліфікаційні свідоцтва дорадника або експерта-дорадника, що засвідчують їх високі професійні знання і можливості, сприяють формуванню науково обґрунтованих рішень для організації успішного розвитку сільського господарства та сільської місцевості в сьогоднішніх реаліях життя.

Отже, потреба у кваліфікованих дорадниках зростає і потребує професійної дорадчої освіти, поглиблення підготовки дорадників та експертів-дорадників шляхом узагальнення та систематизації сучасного міжнародного досвіду із розробкою сумісних навчальних програм та глибокої практичної підготовки на базі передових вітчизняних та зарубіжних підприємств. Головна роль в цьому належить розробці інноваційної освітньої програми підготовки дорадників для впровадження нових технологій, кращих агропрактик тощо.

Сьогодні підготовка кваліфікованих дорадників та експертів-дорадників відбувається в НУБіП України на основі як базової освіти – магістерська освітня програма «Дорадництво», так і шляхом підвищення їх кваліфікації з подальшою сертифікацією.

Магістерська освітня програма «Дорадництво» була вперше відкрита в НУБіП України у 2004 році і є до цього часу єдиною в Україні. Вона успішно пройшла акредитацію у 2020 році ще на 5 років. За цією програмою було підготовлено понад 100 магістрів-дорадників, які стали провідними спеціалістами в Мінагрополітики України, міжнародних проектах, викладачами в ВУЗах, керівниками державних та приватних дорадчих структур. Кожен рік, починаючи з 2007 року, на базі НУБіП України відбувається підвищення кваліфікації дорадників та експертів-дорадників з подальшою їх сертифікацією. Підготовлена чисельна плеяда таких фахівців, в середньому до 70 осіб на рік для різних галузей сільськогосподарського виробництва, серед яких більше 200 осіб із ННП Університету.

Зараз важливо для системної підготовці магістрів - менеджерів з дорадництва мати не тільки заочну форму навчання, а і стаціонарну, як було з початку її відкриття в Університеті, коли на всіх факультетах на бакалавраті викладався курс «Основи аграрного консалтингу», а магістри слухали курс «Управлінський консалтинг». Отже, вважаємо за доцільне відновити викладання курсу з дорадництва «Основи сільськогосподарського дорадництва» бакалаврам на всіх факультетах Університету та курсу «Управлінський консалтинг» - магістрам всіх факультетів, що сприятиме розумінню дорадництва майбутніми фахівцями різних професій.

Війна, як це не прикро, надала новий поштовх для вдосконалення дорадчої освіти. Вона підкреслила, що найголовнішим сьогодні є націлити освіту на підготовку *практично* освідченого дорадника. Для цього треба розширити практику по спеціальності до пів року, більше використовувати відео-матеріалів, кейс стаді – реальні ситуації для практичного опрацювання, запрошувати з гостьовими лекціями провідних фахівців-дорадників з іноземних організацій та

вітчизняних структур.

При цьому треба посилити забезпечення якісної державної політики щодо поширення сільськогосподарської дорадчої діяльності, передбачивши комплексний підхід до надання дорадчих послуг аграріям із залученням усіх органів виконавчої влади, надати стійку фінансову підтримку професійній підготовці дорадників, запровадити розвиток дорадництва в територіальних громадах, передбачивши у місцевих бюджетах видатки на підтримку дорадництва, розширити доступність підтримки зі сторони міжнародних проектів та грантових програм.

Для викладачів, з *досвіду провідних університетів світу*, замість рейтингу – вдосконалити розрахунок навантаження, включивши у нього три складові: *навчальна робота, впровадження (дорадництво) та наукова робота* й формувати його на кожен навчальний рік у відношенні відповідно до плану викладача. Наприклад, (50, 30, 20)% ,

де: 50% – навчальна робота (в аудиторії), що може бути (100%, 50% і менше);

30% – впровадження, що може бути (50% і менше) – та тільки для викладачів, що отримали свідоцтво експерта-дорадника;

20% – наукова робота, що може бути (100%, 50% і менше).

Отже, викладач стане сучасним викладачем, який буде більше зацікавлений у вдосконаленні свого навчально-наукового досвіду, для впровадження його у виробництво та надання інноваційних знань студентам, а сам навчальний процес від цього тільки виграє.

Леонід Дмитрович ГУЛУШ,
*к.е.н., доцент, с.н.с., зав. відділу фінансово-кредитної
та податкової політики,*
Оксана Дмитрівна РАДЧЕНКО,
*к.е.н., доцент, с.н.с., пров. наук. співроб. відділу фінансово-кредитної
та податкової політики,*
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
м. Київ, Україна

ДОРАДНИЦТВО ЯК НАПРЯМ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

Функціонування економіки України в умовах воєнного стану особливо гостро ставить питання забезпечення продовольчої у складі національної безпеки. Наразі, коли за звітними даними Міністерства аграрної політики та продовольства (Мінагро) [2], посівна кампанія реалізована лише на $\frac{3}{4}$ площ і ситуація дедалі ускладнюється дефіцитом коштів та ресурсів, виникає потреба повної мобілізації резервів, на які спроможна аграрна галузь та державної підтримки і координації цих заходів. Тому очевидно, що є потреба якомога ефективніше організувати діяльність аграрних товаровиробників усіх форм та товарні господарства населення для найбільш повного забезпечення виробництва, а це, насамперед, державна координація, консультативні послуги та інформування щодо галузевих інновацій.

Дослідження дорадництва як напряму державної підтримки аграрної галузі здійснюють Т. П. Кальна-Дубінюк з науковим колективом [4], Р. Я. Корінець, А. В. Скрипник, С. П. Саяпін [3] та ін., але виклики сьогодення вимагають постійного удосконалення наукових підходів до проблеми.

Сучасний розвиток інформаційних та виробничих технологій у сільському господарстві дає змогу зробити його більш прибутковим, ефективним, безпечним за харчовими якостями, стійким та організованим. Проте переваги від технології використовують здебільшого великі аграрні формування, які у штаті мають відповідні служби впровадження інновацій. Для малого аграрного

підприємництва вони здебільшого недоступні за вартістю і за обізнаністю з ринком технологій.

Прогалини цього напряму досить успішно, як свідчить світовий досвід, закривають дорадчі послуги через системи просвітництва та професійного супроводження сільськогосподарських виробників. Зокрема, за кордоном механізм взаємодії між фермерами і консультантами перебуває у центрі уваги досліджень, які вивчають потенційну роль консультантів у сприянні фермерам у покращенні методів, пов'язаних із сільськогосподарським виробництвом, таких як управління ґрунтом, водою, боротьбою з шкідниками та здоров'ям тварин, підтримка фермерів у фінансовому управлінні [6].

Продовольча та сільськогосподарська організація Об'єднаних Націй (ФАО) та уряд Швейцарії оголосили лауреатів Міжнародної премії (2021) за інновації, премію в номінації «За використання цифрових технологій та інновації у формуванні стійких продовольчих систем» присуджено компанії "Айфарм360", яка організовує фінансування дрібних фермерів у Кенії методом краудфандингу, пропонує консультативну допомогу, спостереження та контроль у галузі агротехнологій [7].

Згідно Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» від 17.06.2004 р. № 1807-IV, ст 8. «Державна підтримка дорадчої діяльності» визначає, що для державних цільових програмах, спрямованих на розвиток сільського господарства та сільської місцевості, передбачається фінансування дорадчої діяльності в розмірі не менше 5 % коштів програм. Також органи місцевого самоврядування та місцеві державні адміністрації відповідно до програм соціально-економічного розвитку щорічно передбачають у проектах місцевих бюджетів кошти для здійснення дорадчої діяльності.

Станом на 31.03.2022 року за даними Мінагро [2] в Україні офіційно зареєстровано 40 сільськогосподарських дорадчих служб. Згідно досліджень ФАО [7], в Україні великі та середні підприємства (площа понад 500 га) користуються дорадчими послугами міжнародного рівня; фермерські господарств (площа 20-500 га) є основними користувачами вітчизняних

дорадників, але лише 10% таких послуг надаються професійними незалежними радниками; дрібні фермери (площа 2–20 га) дуже обмежено користуються дорадчими консультаціями через відсутність належних стимулів та інформації про доступність таких послуг.

Видатки на надання дорадчих послуг були передбачені у Державному бюджеті України починаючи з 2007 року, проте з 2013 року фінансування не здійснювалось і тільки з прийняттям Концепції розвитку фермерства та кооперації, розпорядження КМУ від 13 вересня 2017 р. № 664-р., відновилось у 2018 році. На даний час особлива увага надається розвитку малих сімейних ферм та сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів. Переважна більшість успішно діючих кооперативів в Україні була створена саме завдяки підтримці та супроводженню з боку дорадчих служб або окремих дорадників [5]. На 2022 рік в першій редакції Державного бюджету було передбачено 5 млн гривень на відшкодування вартості дорадчих послуг.

Фінансування визначається Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки сільськогосподарської дорадчої служби, згідно постанови КМУ від 19.09.2007р. №1131. Бюджетні кошти спрямовуються на оплату дорадчих послуг, які мають найбільшу ефективність, – проведення навчальних семінарів, демонстраційного показу форм і методів роботи суб'єктів господарювання, що провадять діяльність у сільській місцевості, та сільського населення, індивідуальних дорадчих послуг, випуску і розповсюдження друкованої продукції – брошур, буклетів, інформаційних листків, закупівля яких здійснюється в установленому законодавством порядку.

Оскільки фінансування дорадництва ґрунтувалось переважно на державній підтримці, то через низькі обсяги та відсутність системності у виділенні коштів, не справило належного впливу на його розвиток. Тому здебільшого сільськогосподарські дорадчі служби в Україні створювалися та функціонували за підтримки різних проєктів міжнародної технічної допомоги: Європейської Комісії, урядів Великої Британії, Німеччини, Данії, Швеції, США, Канади, Польщі [4]. Наразі, пропозиції консультацій та фінансування в аграрному секторі

представниками різних міжнародних проєктів, зокрема EU IPRSA, пов'язані з земельними питаннями, розвитком меліорації, сільським та регіональним розвитком, а також вдосконаленням ланцюжків створення доданої вартості [1].

Висновки. В умовах економічної кризи, спричиненої російсько-українською війною, державне регулювання розвитку аграрної галузі має враховувати всі можливі варіанти сталого розвитку виробництва. В цьому напрямі важливим є посилення діяльності центрів дорадництва, які сприятимуть нарощуванню продовольчої безпеки заходами належного консультування, насамперед дрібних товаровиробників, щодо особливостей виробництва та збуту. Окрім бюджетних коштів, яких наразі недостатньо і які скеровуються виключно на оборонні потреби, за участю держави необхідне нарощування міжнародного співробітництва задля розширення мережі служб дорадництва в Україні, а з їх допомогою – розширення фінансування аграрного виробництва та залучення інновацій.

Оскільки новації оподаткування при запровадженні воєнного стану стосуються наповнення бюджетів (через 2% збір з обороту), варто посилювати бюджетну підтримку регіональних сільськогосподарських дорадчих служб з використанням механізму співфінансування з місцевих бюджетів. Прерогативою консультування мають бути інновації, орієнтовані на дрібних фермерів, інноваційні технічні та технологічні знання, які дають змогу вести виробництво у критичних умовах.

За рекомендаціями зарубіжних партнерів вітчизняних дорадницьких служб, необхідно спрямувати дорадницьке консультування в бік посилення інтеграції ланцюжків доданої вартості та зв'язків з національними та міжнародними ринками через безпеку харчових продуктів та інші сертифікації; розроблення системних програм консультування, спрямованих на економічний розвиток сільських територій, у тому числі за рахунок підприємництва, підтримки сільської молоді й жінок та цифровізації. Ключовою проблемою і напрямом подальших досліджень залишається пошук фінансування на здійснення

сільськогосподарської діяльності, взаємодія держави, міжнародних проектів та фондів щодо надання підтримки фермерам.

Список використаних джерел:

1. АПД підтримує ініціативу щодо зустрічей міжнародних аграрних проектів України URL : <https://apd-ukraine.de/ua/1409-apd-pidtrimue-initsiativu-shchodo-zustrichej-mizhnarodnikh-agrarnikh-proektiv-ukrajini>.
2. Міністерство аграрної політики та продовольства. Офіційний сайт. URL : <https://minagro.gov.ua/>
3. Скрипник А. В., Саяпін С. П Інформаційне забезпечення в дорадництві з використанням сучасних інноваційних Інтернет-технологій. Економіка АПК. 2019. № 12. С. 46-60. URL : <http://eapk.org.ua/contents/2019/12/46>.
4. Сучасні інформаційно-консультаційні технології в дорадництві : монографія / Т. П. Кальна-Дубінюк, К. Г. Рогоза, В. В. Самсонова, І. П. Кудінова, М. В. Бесчастна, М. М. Гнідан, Ю. В. Дубінюк, С. І. Данилюк, О. І. Бас. Ніжин : ПП Лисенко М. М., 2017. 216 с.
5. Дорадництво: від фермера до фермера. <http://www.dorada.org.ua/en/proekti-ta-spivpracya>
6. Hilkens, A., Reid, J. I., Klerkx, L., & Gray, D. I. (2018). Money talk: How relations between farmers and advisors around financial management are shaped. *Journal of Rural Studies*, 63, 83-95.
7. The Food and Agriculture Organization (FAO). URL : <https://www.fao.org/common-pages/search/ru/?q=%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D0%B8%D0%BD%D0%B0%20>;
<https://www.fao.org/news/story/ru/item/1442365/icode/>

Ірина Петрівна КУДІНОВА,
*к.е.н., доцент, доцент кафедри готельно-ресторанної справи
та туризму, НУБіП України,
м. Київ, Україна*

ДЕМОНСТРАЦІЙНІ ФЕРМИ - ІННОВАЦІЙНІ РІШЕННЯ В ДОРАДНИЦТВІ

Важливим інструментом підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України є інновації. Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва на сучасному етапі зумовлюється в значній мірі широким впровадженням у практику вітчизняних і світових досягнень

науково-технічного прогресу, стратегічна роль в якому належить інноваційній діяльності.

Світова практика свідчить, що реальним механізмом забезпечення масовості застосування технічних, технологічних, біологічних, економічних, управлінських та соціальних інновацій є система сільськогосподарського дорадництва. Отже, сільськогосподарське дорадництво в Україні є важливим елементом забезпечення інноваційного розвитку агропромислового комплексу та сільських територій. Основна мета дорадництва - поширення сучасних знань серед сільськогосподарських виробників, їх навчання та інформаційна підтримка.

Демонстраційні покази форм і методів роботи суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність у сільській місцевості, та сільського населення — це один із основних методів дорадчої діяльності [1].

Демонстраційна ферма — це механізм для практичного показу різних методів інноваційного ведення сільського господарства, демонстрації ідей, новітніх продуктів, техніки, технологій, менеджменту, маркетингу у сфері сільського господарства не на спеціально створених господарствах, а на вже існуючих полях, фермах, переробних цехах.

Демонстрація на фермі може підтримувати інновації на кожному етапі інтерактивних інноваційних процесів:

- враховувати потреби в практиці (під час демонстраційного заходу);
- бути брокером для створення інтерактивних інноваційних проєктів (планування демонстрацій протягом усього проєкту);
- сприяти інтерактивним інноваційним проєктам (продемонструвати порівняння планів і результатів під час демонстраційного заходу ферми);
- поширювати отримані нові знання, здійснювати широкий обмін результатами їх використання під час демонстраційних заходів ферми.

Демонстраційні ферми можуть належати різним суб'єктам аграрного бізнесу (юридичним та фізичним особам – підприємцям), кооперативам, організаціям виробників, суб'єктам інноваційної діяльності, зокрема науковим

установам для проведення наукових досліджень з наступною демонстрацією їхніх результатів, навчальним закладам, які використовують їх й для навчальних цілей, а також суб'єктам сільськогосподарської дорадчої діяльності (дорадчим службам, сільськогосподарським палатам тощо). Можливі також комбінації різних форм власності та організації діяльності демонстраційних ферм.

Демонстраційні ферми можуть спеціально засновуватися у такому статусі різними суб'єктами, в тому числі органами влади чи за їх участі.

Інший підхід заснований на тому, що демонстраційними фермами можуть виступати ті суб'єкти аграрного бізнесу, що вже впровадили низку інновацій і можуть ділитися з іншими особами результатами такої діяльності.

В різних країнах демонстраційні ферми та мережі демонстраційних ферм пов'язані з різними напрямками. Одними з таких напрямів є:

- точне землеробство;
- розумне землеробство;
- цифровізація (діджиталізація) тощо.

Цінність кожної окремої демонстраційної ферми зростає, якщо об'єднати їх у мережу демонстраційних ферм. Це підтверджується, зокрема, практикою діяльності загальноєвропейської мережі FarmDemo, що призначена для посилення тематичного перехресного обміну та насичення знаннями й досвідом між суб'єктами та ефективного впровадження інновацій у фермерському секторі шляхом однорангової (фермер – фермеру) демонстрації методів господарювання [2].

Можливі декілька напрямів створення таких мереж:

- тематичні мережі демонстраційних ферм – об'єднання, в основі якого є споріднені види діяльності;
- територіальні (місцеві, регіональні, національні, міждержавні) мережі демонстраційних ферм - об'єднання, створені за територіальним принципом;
- комбіновані мережі демонстраційних ферм як поєднання тематичних та територіальних мереж.

Демонстраційні ферми, пов'язані з ними заходи та обрані питання демонстраційних навчань характеризують особливості національної системи передачі знань та інформації. Навіть якщо демонстрації проводяться в ізольованих, не пов'язаних між собою випадках та районах, завжди буде чіткий зв'язок із проблемами та відносинами, що існують у загальній системі дорадництва.

Концепція розвитку Української мережі демонстраційних ферм, була розроблена Національною асоціацією сільськогосподарських дорадчих служб України з метою визначення кола проблематики щодо передачі досягнень науки сільськогосподарським мікро-, малим та середнім товаровиробникам та шляхів їх вирішення [5].

За експертними оцінками, з близько 40 000 фермерських господарств інноваційні технології на постійній основі застосовують не більше 10%.

Основними причинами виникнення зазначеної проблеми є:

- відсутність загальної стратегії розвитку сільського господарства;
- недостатня ефективність системи державного управління інноваційною діяльністю в аграрній сфері;
- практична відсутність державного замовлення на сільськогосподарські дорадчі послуги та інноваційні продукти;
- невиконання державних програм у сфері сільського господарства, започаткованих у попередні роки;
- недостатня ефективність інноваційної діяльності державних підприємств, закладів аграрної науки та освіти в частині використання і комерціалізації результатів наукових досліджень та розробок;
- недосконалість законодавчої бази, відсутність стратегії залучення приватного сектору, технологічних стартапів та міжнародних інвесторів до формування та підтримки демонстраційної діяльності у сільському господарстві;
- незнання світового контексту інноваційної діяльності, поширення знань та інформації у сфері сільського господарства, зокрема шляхом використання демонстраційних ферм.

Проблеми, що виникли, мають системний характер: чинна лінійна модель передачі фермерам нових знань не задовольняє існуючих потреб малого та середнього виробника сільськогосподарської продукції в доступі до інновацій; розв'язання зазначених проблем потребує застосування комплексу заходів, зокрема запровадження нового механізму демонстрації інновацій.

Водночас результати демонстраційних ферм та подальші зміни у поведінці фермера, безсумнівно, матимуть загальний вплив на дорадництво та українську мережу демонстраційних ферм (УМДФ), оскільки мережа як елемент дорадництва представляє взаємозв'язок між усіма ключовими учасниками обміну знаннями: освітою, дослідженнями, постачальниками консультативних послуг, фермерами, громадськими організаціями та приватним сектором.

Хоча демонстраційні ферми можна організувати та успішно впровадити за допомогою будь-якої всеохоплюючої програми або мережі, є багато переваг, якщо вони є частиною організованої та систематизованої системи управління.

Серед переваг організованої мережі демонстраційних ферм можна зазначити:

- систематичне та ефективніше спілкування з фермерами, що призводить до кращого розуміння існуючих викликів та організації знизу вгору;
- поєднане урахування як національних, так і регіональних пріоритетів;
- цілісний підхід та можливість більш широкого охоплення;
- краща видимість та загальна репутація завдяки уніфікованому та більш ефективному маркетингу;
- уніфікований підхід з однаковими протоколами та процедурами під однією парасолькою - значно полегшує організацію численних заходів;
- збір інформації з оцінок та подальші виправлення та вдосконалення впливають відразу на всю мережу;
- більш легке встановлення функціональних відносин між учасниками (університети, інститути, промисловість, НУО) призводить до кращої якості демонстрацій;

- уніфіковані методи навчання для тренерів, фермерів-тренерів або менеджерів демонстраційних заходів;

- більша стабільність та більша загальна міцність для тривалих операцій.

Формування мережі демонстраційних ферм здійснюється на основі таких принципів:

- принцип добровільності – кожен суб'єкт вільний у власному виборі започатковувати, здійснювати та припиняти відповідну співпрацю;

- принцип відкритості – мережа відкрита для приєднання нових суб'єктів за умови їх готовності дотримуватися встановлених правил;

- принцип прозорості – забезпечення поінформованості населення про діяльність мережі, формування розуміння цієї діяльності;

- етичний принцип – усі суб'єкти мережі дотримуються вимог етичного кодексу мережі;

- принцип взаємної вигоди – досягнення учасниками мережі балансу спільних інтересів та його забезпечення у процесі співробітництва;

- принцип законності – усі учасники діють відповідно до вимог законодавства;

- принцип рівноправності - не може бути привілеїв чи обмежень для окремих учасників мережі;

- принцип взаємної відповідальності суб'єктів співробітництва за його результати - система багатосторонніх відносин між учасниками мережі, в результаті яких кожен учасник несе відповідальність перед іншими учасниками;

- плановість і системність - максимальне врахування особливостей сучасного стану і перспективного розвитку сільського господарства та сільської місцевості всіх регіонів України та з'єднання їх в єдиний інформаційний простір.

- гласність – публічного поширення правдивої інформації щодо виконання діяльності демонстраційних ферм, обміну досвідом різних регіонів та груп інтересів.

Зазначимо, що при обміні знаннями, практиками, технологіями та досвідом шляхом демонстрації завжди є дві сторони: з одного боку - демонстраційні ферми, які є трансфером цієї інформації, з другого боку – учасники, які хочуть отримати цю інформацію під час відвідування демонстраційного заходу. Ефективність проведення демонстрації залежить від компетентності демо-ферми та задоволення потреб відвідувачів демо-ферми.

Які характеристики повинно мати господарство щоб стати демонстраційною фермою?

- мати налагоджене виробництво – яке може бути прикладом для інших сільськогосподарських

виробників;

- мати бажання отримати нові знання;
- мати вміння поділитись своїм досвідом з іншими.

В свою чергу господарство, яке набуває статусу демонстраційної ферми, отримує цілу низку переваг:

- безкоштовний доступ до нових знань та навичок;
- економія коштів для просування власної продукції;
- залучення нових клієнтів і партнерів;
- додатковий заробіток на демонстраційній, сервісній діяльності та дорадчих послугах;
- суспільне визнання;
- можливість субгрантової/грантової підтримки.

Ефективність демонстраційної діяльності демо-ферми залежить від правильного виявлення потреб учасників демонстрації, що в свою чергу дає змогу передбачити їх очікування від демонстрації та якісно спланувати її проведення.

На сьогоднішній день в українську мережу демонстраційних ферм вже входить 7 фермерських господарств і кооперативів, карту яких показано на рис. 1. і ця діяльність продовжується. Тобто в Україні є такі фермерські господарства, на базі яких можна навчати інших сільськогосподарських товаровиробників.

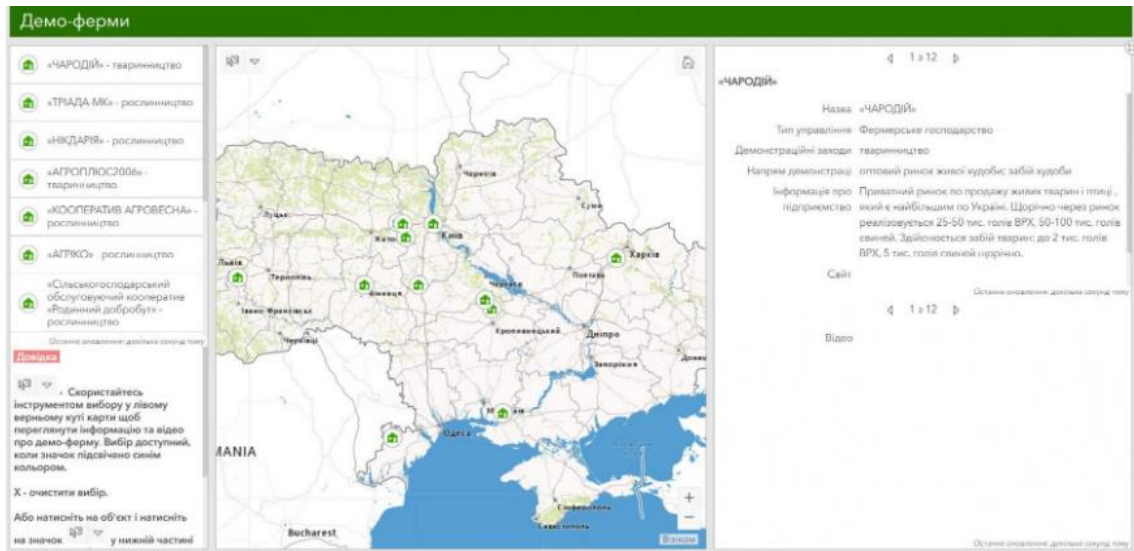

Рисунок 1 - Карта української мережі демонстраційних ферм

Джерело: [5]

Отже, можна зазначити, що загальною стратегічною метою створення і функціонування демонстраційних ферм є більш конкурентоспроможний та стійкий розвиток сільського господарства України на основі сучасних знань і практик.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2238-14>.
2. Українська мережа демонстраційних ферм. Електронний ресурс. Режим доступу <https://demofarmua.tilda.ws/home>
3. Сільськогосподарська дорадча діяльність. Навч. посіб. / Кудінова І.П., Бесчастна М.В. - К.: «КОМПРИНТ», 2015. – 490 с.
4. Кальна-Дубінюк Т.П., Рогоза К.Г., Самсонова В.В., Кудінова І.П., Бесчастна М.В., Гнідан М.М., Дубінюк Ю.В., Данилюк С.І., Бас О.І. Сучасні інформаційно-консультаційні технології в дорадництві: монографія - Ніжин: ПП Лисенко, 2017. - 216 с.
5. Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб // Електронний ресурс. Режим доступу: <http://dorada.org.ua>.

Євген Олексійович САМБОРСЬКИЙ,
аспірант кафедри публічної політики

*Навчально-наукового інституту публічного управління та державної
служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка»,
м. Київ, Україна*

ВПРОВАДЖЕННЯ ДІЄВИХ МЕХАНІЗМІВ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ В АГРАРНО-ПРОМИСЛОВИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ

Сучасні глобальні виклики людства залежать здебільшого від багатьох факторів. Крім кліматичних змін та несподіваних епідеміологічних світових ситуацій, багато держав світового співтовариства спіткає складна ситуація внаслідок глобальних змін світової економіки, що зумовлені не тільки пандеміями, а й війною. Процес глобалізації та прискорення технічного процесу суттєво впливає на глобальні ринки, однак основним питанням людства, як завжди, залишається питання обмеженості ресурсів. Більшість країн світу залишаються споживачами продукту, що виробляється країнами з розвиненою економікою. Тому, питання виживання людства прямо пов'язано із доступом до основних ресурсів, якими володіють ті чи інші держави, в тому числі й за допомогою інноваційних технологій та фінансових ресурсів залучених від міжнародних донорів.

Інвестиційні процеси в проектах із застосуванням новітніх технологій в аграрно-промисловому комплексі потребують глибокого осмислення ролі професійних учасників ринку фінансових послуг та безпосередньо вузько направлених фахівців різних галузей сільськогосподарського товаровиробництва. Важливу роль в даному питанні відіграють сільськогосподарські дорадчі служби, що створюють потужну мережу експертів

галузі та мають прямий вплив на прийняття управлінських рішень всіх учасників виробничого процесу.

Наша країна, має найбагатший потенціал щодо виробництва найціннішого ресурсу – сільськогосподарської продукції. Інакше кажучи, продуктів харчування. Проте, виклики з якими зіткнулась наша держава з початку 2022 року, зокрема і вторгнення російської федерації в Україну та оголошення в країні воєнного стану, спонукають уряд до впровадження більш дієвих механізмів, що стимулюють розвиток аграрного виробництва. За таких умов, державі слід зосередитись на головному своєму ресурсі – земельному, та потенційних можливостях створення потужної переробної інфраструктури в агропромисловому комплексі.

Згідно з доповіддю ООН «Про стан справ у галузі продовольчої безпеки та харчування у світі» [1], що опублікована 13.07.2020 року, близько 9 відсотків населення планети страждає від голоду. Як зазначено в доповіді [1], ще до пандемії COVID-19 від голоду у всьому світі страждало близько 690 млн людей, що становить 8,9 відсотка населення планети. Причому, за останній рік ця цифра збільшилася на 10 мільйонів, а за п'ять років – майже на 60 мільйонів. Зростає і кількість тих, хто відчуває дефіцит продовольства. Минулого року цей показник становив 750 млн. — це практично кожен десятий житель планети.

У своєму зверненні з нагоди публікації доповіді Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерріш звернув увагу, що за попередньою оцінкою, у 2020 році, залежно від того, за яким сценарієм розвиватиметься економіка, пандемія COVID-19 може додати до загальної кількості тих, хто недоїдає у всьому світі від 83 до 132 млн осіб.

Генеральний секретар ООН закликав негайно вжити заходів. Зокрема, глава ООН наполягає, що «Інвестиції у програми відновлення після пандемії COVID-19 повинні сприяти виконанню довгострокових цілей». За його словами, в результаті продуманої політики продовольчої системи можуть стати більш стійкими та інклюзивними, тобто продукти харчування повинні розподілятися

рівномірніше, а їх виробництво та доставка – не призводити до виснаження природи.

Слід зазначити, що Україна, як і інші країни-члени ООН, приєдналася до глобального процесу забезпечення сталого розвитку. За наслідками Саміту ООН зі сталого розвитку в рамках 70-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, що відбулась у вересні 2015 року у Нью-Йорку було затверджено нові орієнтири розвитку після 2015 року. Підсумковим документом Саміту «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року» було затверджено 17 Цілей Сталого Розвитку [2].

Серед основних цілей сталого розвитку міжнародною спільнотою визначено такі цілі як подолання бідності та голоду. Слід звернути увагу, що Україна тривалий час виконувала свою світову місію саме в забезпеченні світового співтовариства продуктами харчування та продукцією сільськогосподарського виробництва.

Як зазначив Генеральний секретар ООН Антоніу Гутерреш в своїй доповіді «Глобальний вплив війни в Україні на продовольчу, енергетичну та фінансову системи» [2], від моменту вторгнення російської федерації в Україну увага всього світу прикута до жахливих масштабів смерті, руйнувань та страждань. Війна посилює «тривимірну кризу» - продовольчу, енергетичну та фінансову - яка б'є по найуразливіших людях, країнах та економіках світу. За його словами, «нинішній шторм» загрожує зруйнувати економіку багатьох країн, а тому, аби протистояти цьому, у перші дні війни Генеральний секретар ООН створив групу з реагування на глобальну кризу у секторах продовольства, енергетики та фінансів, яка підготувала першу доповідь. Генеральний секретар ООН зазначив, що наслідки війни мають глобальний і системний характер, в тому числі через те, що 36 країн розраховують на постачання з Росії та України пшениці. У доповіді міститься понад десяток рекомендацій, які Гутерреш звів до трьох основних положень, одним з яких є реформування міжнародної фінансової системи, яка «має глибокі кишені» з метою повернення країн, що розвиваються, з фінансової прірви.

Керівники Світового банку, МВФ, Світової продовольчої програми ООН та Світової організації торгівлі закликали світ негайно докласти спільних зусиль для збереження продовольчої безпеки на тлі російської агресії, а також інших глобальних викликів [6].

Як зазначено в звіті СОТ, війна завдала шкоди світовій економіці в критичний момент, коли пандемія коронавірусу COVID-19 все ще заважає її відновленню. Економічні наслідки цього конфлікту будуть поширюватися далеко за межі України. Генеральний директор СОТ Нгозі Оконджо-Івеала акцентувала увагу світового співтовариства на тому, що подвійний удар пандемії і війни порушив ланцюжки поставок, посилив інфляційний тиск і знизив очікування щодо зростання виробництва і торгівлі та попередила про потенційну продовольчу кризу через збої в експорті, пов'язані з війною Росії в Україні, які є основними постачальниками зерна та інших товарів. За словами Оконджо-Івеала, найсильніше криза вдарить по бідних країнах, тому потрібно діяти і діяти рішуче з більш прозорими системами моніторингу та потенційного випуску запасів для зниження цін. Разом з тим, Україна зможе цього року залишитись у десятці найбільших експортерів продовольства за умови розблокування морських портів.

У висновках 169 сесії Ради ФАО, що відбулась 08.04.2022 року за темою: «Вплив українсько-російського конфлікту на глобальну продовольчу безпеку та пов'язані з нею питання під мандатом Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО)» [3] зазначено, що попередні результати системи моніторингу Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO) свідчать про тенденцію погіршення продовольчої безпеки, особливо в областях з постійними активними бойовими діями та з найбільшою кількістю переміщених осіб. Серед тих домогосподарств, що приймають значну кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО), 20% не мають готівки, щоб задовольнити свої основні потреби в їжі та оплати рахунків, а в середньому 80% використовують різні способи подолання проблеми та мають борги.

В Національній економічній стратегії на період до 2030 року, затвердженій Постановою Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179 [4] акцентована увага, що очікуваним результатом виконання Стратегії є визначення та суспільна підтримка стратегічного курсу держави в економічній сфері, послідовна реалізація якого дасть змогу, насамперед, сформувати конкурентоспроможні умови для бізнесу та інвестицій і відновити довіру до держави.

Слід звернути увагу, що в рамках оприлюдненої Міністерством аграрної політики та продовольства для громадського обговорення проєкт Концепції сільського розвитку до 2030 року [5], ключовою складовою у розбудові аграрної сфери країни є комплексний розвиток сільських територій, спрямований на стабільне забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва, поліпшення умов праці та проживання населення, збереження природного середовища. Розробник Концепції [5] визначає її мету, як комплексне впровадження принципів, підходів та механізмів інтегрованого розвитку сільських територій, який зумовлений нагальною потребою позбутися негативних реалій, що накопичилися в аграрній і соціальній сферах та на сільських територіях загалом.

Як зазначено в проєкті Концепції [5], сталий розвиток передбачає єдність і врівноваженість трьох його складових: економічної, соціальної і екологічної. Крім того, за змістом проєкту Концепції, внаслідок поширення пандемії COVID-19 та пов'язаного із ним економічного спаду, варто передбачити економічну складову, – яка базуватиметься на максимальному отриманні сукупного доходу при збереженні та примноженні функціонуючого сукупного капіталу й збільшенні обсягів виробництва конкурентоспроможної продукції; соціальна – на створенні оптимальних соціальних умов та підвищенні якості життя людини як головної цінності розвитку суспільства; екологічна – на балансовій ув'язці біологічних і природних систем, цілісності біосфери й екосистеми та їх здатності до самовідтворення. Розробник проєкту Концепції також акцентує увагу, що запропонована Концепція сільського розвитку до 2030 року враховує пріоритети прогнозних установок, планів, намірів урядових структур в останні (2015–2019)

роки і визначає саме довгострокові, найбільш принципово важливі цілі, завдання для регіональних, районних і місцевих органів влади та самоврядування стосовно здійснення системи заходів, а фундаментальною основою Концепції сільського розвитку слугують 17 Цілей Сталого Розвитку 2016–2030, що затверджені у 2015 році на Саміті ООН з питань сталого розвитку, та адаптовані до національних умов Цілі сталого розвитку, орієнтири яких викладені у Національній доповіді «Цілі Сталого Розвитку: Україна».

Серед шляхів та способів розв’язання проблем, Концепція передбачає досягнення стратегічних та операційних цілей за основними стратегічними напрямками, що відповідають різним векторам розвитку, а також їх відповідному забезпеченню. Зокрема, за вектором Інституційне та фінансово-матеріальне забезпечення реалізації стратегічних напрямів сталого розвитку сільських територій, серед іншого пропонується закріплення напрямків фінансово-кредитного забезпечення сталого розвитку села і сільських територій, матеріально-технічного забезпечення розвитку виробництва сільськогосподарської продукції та інвестиційного забезпечення сталого розвитку сільських територій.

На мою думку, з метою реалізації поставлених завдань та впровадження дієвого механізму правового регулювання процесу залучення інвестицій в аграрно-промисловий комплекс України в умовах пандемії та воєнного стану, в Концепції слід закріпити основні принципи та джерела фінансування для досягнення стратегічних та операційних цілей за основними стратегічними напрямками, а також закріпити основні принципи взаємодії держави з приватними інвесторами.

Серед форм взаємодії держави з суб’єктами інвестиційної діяльності в процесі залучення інвестицій в аграрно-промисловий комплекс України, доцільно було б закріпити в Концепції потенційну можливість створення Державного гарантійного фонду підтримки процесу інвестування в аграрно-промисловий комплекс України, як суб’єкта інвестиційного процесу та на виконання даної концепції розробити терміново проєкт Закону «Про державні

гарантії залучення інвестицій в аграрно-промисловий комплекс України в умовах воєнного стану». Законом, також, слід, передбачити особливий статус Державного гарантійного фонду, як фінансової установи, що має право видавати від імені держави гарантії та поруки на особливо важливі інфраструктурні проєкти в аграрно-промисловому комплексі та видавати мікрокредити та/або фінансово зворотну безвідсоткову позику товаровиробникам сільгосппродукції, здебільшого суб'єктам малого та середнього бізнесу, фермерським господарствам, сільськогосподарським обслуговуючим кооперативам із можливим забезпеченням фінансових зобов'язань позичальників заставою врожаїв майбутнього періоду.

Також, необхідним елементом відновлення довіри інвесторів до співпраці з Україною в напрямку інвестування в аграрний промисловий комплекс України, є закріплення в законодавстві України можливості оперативного створення різних форм співучасті держави та інвесторів в інвестиційному процесі з додатковою субсидіарною відповідальністю за визначеними в умовах воєнного стану ризиками. Як приклад, це можливість створення за участю Державного гарантійного фонду спільних підприємств в привабливих напрямках аграрного сектору економіки, створення трастових фондів чи пайових інвестиційних фондів з визначеною долею участі держави за інфраструктурними об'єктами, що потребують значних капіталовкладень.

В будь-якому випадку, серед механізмів державних гарантій на реалізацію інвестиційних проєктів, ефективним був би гарантований державою можливий спосіб покриття збитків потенційних інвесторів в аграрно-промисловий комплекс облігаціями державного внутрішнього займу чи військовими облігаціями внутрішньої державної позики.

Кабінету міністрів України слід розглянути можливість закріплення на концептуальному рівні особливого статусу сільськогосподарських дорадчих служб в процесі залучення інвестицій в аграрний промисловий комплекс України, а також супроводження інвестиційного процесу на всіх етапах виробництва. Особливий статус дорадчих служб буде слугувати ефективності та

прозорості самого процесу інвестування та додатковою гарантією забезпечення поворотності вкладеного інвестором капіталу.

Слід акцентувати увагу, що всі ці механізми потребують оперативного детального вивчення державними інституціями та впровадження на законодавчому рівні з метою порятунку економічних показників та бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Доповідь ООН «Про стан справ у галузі продовольчої безпеки та харчування у світі»; URL: <https://www.fao.org/3/ca9699ru/CA9699RU.pdf>
2. Доповідь Генерального секретаря ООН Антоніу Гутерреш «Глобальний вплив війни в Україні на продовольчу, енергетичну та фінансову системи»; URL: <https://www.unep.org/ru/resources/publikacii/vliyanie-voyny-v-ukraine-na-prodovolstvennyu-energeticheskuyu-i-finansovuyu>
3. Звіт Ради ФАО за результатами 169 сесії «Вплив українсько-російського конфлікту на глобальну продовольчу безпеку та пов'язані з нею питання під мандатом Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО)»; URL: <https://www.fao.org/3/ni778en/ni778en.pdf>
4. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: Постанова Кабінет Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 179. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-nacionalnoyi-eko-a179>
5. Проект розпорядження КМУ про затвердження Концепції сільського розвитку до 2030 року; URL: <https://minagro.gov.ua/npa/pro-shvalennya-konceptiyi-stimulyuvannya-rozvitku-pidpriyemnictva-na-silskih-teritoriyah-do-2030-roku>
6. Заява персоналу МВФ про економічні наслідки війни в Україні. URL: <https://www.imf.org/en/News/Articles/2022/03/05/pr2261-imf-staff-statement-on-the-economic-impact-of-war-in-ukraine?cid=em-COM-123-44397>

Микола Петрович ТАЛАВИРЯ,
д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії НУБіП України,
Василь Степанович ПОЛЮХОВИЧ,
аспірант кафедри економічної теорії НУБіП України
Дмитро Євгенович АЛЕКСАНДРОВ,
аспірант кафедри економічної теорії НУБіП України,

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ З ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ

Одним із важливих факторів формування даного ринку є обсяг експорту даної продукції, який значно перевищує показник за аналогічний період попереднього маркетингового року. За вересень-січень 2021/22 на протязі маркетингового року експорт соняшникової олії з країни досяг 2,65 млн. тонн, що практично дорівнювало показнику в аналогічний період 2020/21 маркетинговий рік і на 5% перевищило показник аналогічного періоду 2019/20 маркетингового року, коли за сезон з країни було відвантажено рекордні 6,63 млн. тонн. Для більш глибокого аналізу ми застосували макроекономічний термін мінливість очікування. В результаті проведеного дослідження встановлено, що в найближчі місяці попит імпортерів на українську олію може збільшитися, що стимулюватиме до зростання і внутрішню переробку, проте не останню роль відіграватиме геополітична ситуація навколо України. В поточному сезоні однією з причин, з якої поставки соняшникової олії на зовнішні ринки не зростають при такому прирості врожаю соняшнику в світі і в Україні, зокрема, є її висока вартість в порівнянні з іншими оліями, використовуваними в харчовому виробництві. Враховуючи значне зростання вартості пальмової та соєвої олій на світовому ринку в останні кілька місяців, конкурентоспроможність соняшникової зростає, що може сприяти підвищенню попиту на продукцію, особливо з боку індійського та китайського ринку. Потенціал експорту української соняшникової олії в сезоні-2021/22 знаходився на високому рівні — 6,6 млн. тонн і практично повною мірою може задовольнити попит в даній продукції такі країни як Індія та Китай. Ключовий індійський імпортер рослинних олій заявив, що побоюється геополітичних ризиків і можливого припинення поставок української олії через загострення конфлікту України і Росії і вже планує наростити закупівлі соняшникової олії з Росії та Аргентини. Аргентина наступного сезону може виробити соняшник, урожай якого в поточному сезоні оцінюється аналітиками на досить високому рівні 3,18 млн.

тонн. До вже існуючих викликів і ризиків для ринку соняшникової олії в поточному сезоні приєднується дуже важливий фактор — геополітична обстановка, побоювання великих імпортерів щодо здатності України постачати продукцію вчасно, а також оцінка цих ризиків судновласниками при наданні суден під навантаження. Станом на 11 лютого з України вже було відвантажено майже 190 тис. тонн, що всього на 11% поступається показнику в аналогічний період попереднього року. Якщо експорт соняшникової олії через морські порти буде заблоковано, при цьому при перевезенні автомобільним транспортом витрати на одну тону можуть збільшитися на 45-80 американських долари або 1485 гривень до 2640 [4].

На світовому ринку соняшникової олії зростання чи зменшення ціни буде залежати від запасів та логістичної складової, а також перерозподіл ринків, які були майже стабільними за останні дванадцять років. Україна займає лідируючі позиції на світовому ринку соняшникової олії – 32.1% у світовому виробництві та 56.1% у світовому експорті. Але у зв'язку зі зменшенням площі посіву дані показники суттєво зменшаться, якщо ціна зросте, то дані показники наблизяться до середніх значень макроекономічної рівноваги [5].

Головною особливістю ринку соняшникової олії є суттєва різниця в періоді посадки та збору врожаю різних країн світу, що визначило специфіку встановлення маркетингового періоду. Так, зокрема в Україні, Росії та Туреччині маркетинговий рік визначено з вересня до серпня наступного року, у ЄС – з жовтня до вересня, в Аргентині – з березня до лютого відповідно. невідповідність у виробничих періодах дозволяє підтримувати певний стабільний рівень пропозиції на ринку соняшникової олії протягом усього року, за винятком окремих непередбачуваних ситуацій або форс-мажорних обставин.

Протягом останніх декількох років спостерігається зростання врожайності соняшника в світі і збільшення виробництва соняшникової олії. Це призвело до поступового зниження світових цін на соняшкову олію, яке спостерігається з 2016 року, але водночас протягом 2018 року падіння цін на соняшкову олію прискорилося і вони досягли найнижчого рівня з початку 2007 року, при цьому

причиною такої динаміки були рекордні врожаї, насамперед в Україні. Якщо порівняти зростання цін в Україні і країнах Європейського Союзу, то швидкість подорожчання олії вражає. Рекордсменом останніх тижнів з подорожчання стала соняшникова олія – ще місяць тому вартість літра соняшникової олії, залежно від виробника, складала від 34 до 49 грн. А вже наприкінці березня у продуктових мережах ціни на соняшкову олію сягнули 60-80 грн за літр. З 18 по 25 березня 2022 року подорожчання склало в середньому 0,9 гривні за пляшку [2]. Таке зростання було б нормальним за умови неврожаю соняшнику торік і нестачі сировини для забезпечення внутрішніх потреб. Але ж Україна одночасно із цінами також продовжує стрімко нарощувати експорт зернових олійних культур та соняшникової олії та залишає пальму першості у виробництві та експорті цього продукту за собою. Водночас, соціальні мережі вражають фотографіями з продуктових магазинів у Євросоюзі, де на полицях європейських магазинів стоїть соняшникова олія українського виробництва за ціною до 10% дешевшою, ніж в Україні [3].

За даними Державної служби статистики, урожай соняшнику в Україні у 2020 році скоротився на 2 млн. тонн або до 13,1 млн. тонн, Україна залишається найбільшим у світі виробником соняшникової олії та експортером номер один за обсягом постачання олії на світовий ринок. За даними Державної служби статистики, у 2020 році експорт соняшникової олії з України вдруге поспіль сягнув рекордного показника – 6,9 млн тонн, що на 12% більше рекорду 2019 року у 6,1 млн тонн. Виторг від продажу соняшникової олії торік склала \$5,3 млрд, що на 24% більше, ніж у 2019 році. За період з жовтня по лютий 2020-2021 маркетингового року експорт соняшникової олії з України сягнув майже 2,1 млн тонн у порівнянні з 1,9 млн тонн за аналогічний період торік. Обсяг внутрішнього ринку рослинної олії складає близько 0,5 млн тонн – менш як 10% від всієї продукції, що виробляється в Україні. Понад 90% української соняшникової олії експортується. А експортні ціни наразі зростають з цілком об'єктивних ринкових причин, проте формування і перерозподіл ринків відбудеться в найближчій перспективі [1].

За даними продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO), світові ціни на соняшникову олію протягом року з лютого 2020 по лютий 2021 року зросли на 50%. Основною причиною подорожчання експерти ринку називають зростання біржових цін на соєві боби та соєву олію. Ще у грудні 2020 року, внаслідок зростання вартості соєвих бобів та соєвої олії, соняшникова олія подорожчала до \$1,17-1,2 тис. за тону. Виросли закупівельні ціни на соняшник в Україні – до 20–20,3 тис. грн за тону. Виробники очікуючи подорожчання олії зменшили продажі, що вплинуло на подорожчання на ринку соняшnikової олії. Загалом, у світовому подорожчанні рослинних жирів зіграли роль ряд ніяк не пов'язаних один з одним чинників. І це не лише посушлива погода у Латинській Америці, яка значно зменшила врожай зернобобових в цій частині земної кулі. За даними FAO, ціни на соєву олію зросли під впливом скорочення експортної пропозиції в Південній Америці та підвищення попиту, особливо з боку Індії. Внаслідок страйку в Аргентині, наприкінці грудня перед самим новим 2021 роком понад 170 суден застрягли у портах, чекаючи своєї черги на відвантаження соєвої олії та шроту, кукурудзи та пшениці. Тим часом світові котирування на соєвий шрот та олію за цей період виросли на 10%. Палата виробників та експортерів соєвої олії Аргентини, аби вгамувати ситуацію, навіть пропонувала страйкарям підвищити зарплати на 35% та виплатити кожному по \$840 бонусів (70 тис. песо) [6]. Загалом, як наслідок, відтоді експортні ціни на сиру соняшникову олію з України почали рости та до березня сягнули \$1300 за тону, що стало новим 4-річним максимумом. А повідомлення про купівлю підприємцями з Індії 10 тис. тонн української соняшnikової олії за ціною \$1470 за тону з постачанням у березні-квітні спричинило загальне підвищення біржових цін. Та ще й кількість пропозицій української соняшnikової олії різко зменшилася – вітчизняні продавці вирішили почекати, поки з 1 березня 2021 року ставка ПДВ на соняшник зменшиться з 20% до 14%. І хоча наразі покупці не дуже то й поспішають купувати олію за новими підвищеними цінами, навряд чи найближчим часом вартість цього продукту у світі суттєво впаде.

Зіграли свої сольні ролі й інші потужні гравці ринку. На вартість соняшникової олії вплинула і позиція Росії, яка активно гралася у протекціонізм та регулярно змінювала правила гри, чим остаточно заплутала ринок. Рішення РФ підняти експортне мито на насіння соняшнику до 30% з 9 січня по 30 червня поточного року одразу потягло за собою зростання вартості продукту для всіх. Не варто забувати також про Китай, який є найбільшим покупцем української соняшникової олії. У 2020 році КНР збільшила обсяги імпорту нашої олії на 45% – до 1,25 млн тонн і немає підстав вважати, що надалі попит на українську олію в Піднебесній зменшиться.

Проаналізувавши динаміку експорту соняшникової олії за період з 2020 по 2022 рік можна зробити висновок, що Україна збільшила свою частку з 550 тис.т. до 6650 тис.т. В процентному співвідношенні збільшення експорту соняшникової олії з 24,6 до 49,8. Найбільший відсоток експорту в Україні припадає на 2011-2012 роки 58,4%. Значними гравцями на даному ринку є Європейський Союз, який збільшив виробництво в 2000 році 167 тис.т. до 750 тис.т в 2021 році. Слід зазначити, що Туреччина має аналогічний показник в 2021 році, який становить 750 тис.т. Значний вплив на формування експорту соняшникової олії в світі має Аргентина з об'ємом 630 тис.т. у 2021 році, але при цьому відбувся спад в порівнянні з минулими роками. Дані таблиці свідчать, що найбільший експорт був у 2005 році 1221 тис.т. Менш значний вплив на експорт продукції мають такі країни як: Молдова – 145 тис.т., Сербія – 140 тис.т., Казахстан – 130 тис.т., Боснія і Герцеговина – 65 тис.т., всі інші країни мають частку експорту соняшникової олії менше 50 тис.т. Отже, у підсумку загальний експорт соняшникової олії в світі за аналізований період збільшився у 6 разів. Для регулювання цін на соняшникову олію в Україні необхідно втручання держави так, як ціни будуть зростати аж до вересня і споживачі за цей час можуть переорієнтуватися на імпортну продукцію, яка виявиться дешевшою за вітчизняну.

Однак, за даними аналітиків американського фінансового конгломерату JPMorgan розраховують, що на світових сировинних ринках почався новий

період росту цін. Цей «суперцикл» буде п'ятим за сто років після останнього, що тривав з 1996 року і досяг піку у 2008 році. Ми вважаємо, що очікувати найближчим часом зниження цін на світових ринках на соняшникову олію, як і на ряд інших біржових товарів, не варто. Форс-мажорні обставини, які наразі виникають у світі, будуть значно впливати на формування вдалої кон'юнктури. Наприклад, в продуктових магазинах Польщі українська соняшникова олія коштує на 10% дешевше, ніж в Україні.

Список використаних джерел:

1. Talavyria M. P., Talavyria O. M. Aspects of sustainable development enterprises. Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky. 2015. Volume 3, No3. P. 147–149.
2. Талавирия М.П., Полюхович В.С., Ващенко І.В. Розвиток олієжирової галузі як стратегічно важливої для розвитку економіки України. Геополітика України: історія і сучасність. Збірник наукових праць. Ужгородський національний університет. Випуск 1 (26), 2021р.113-126.
3. Талавирия М.П., Газуда М.В., Газуда Л.М. Розвиток сільських територій в Європейському Союзі. Монографія, Ужгород, 2022 С. 154–155.
4. Талавирия М. П. Перспективи розвитку біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві. Розвиток біоенергетичного потенціалу в сільському господарстві : матеріали доповідей міжнародного науково-практичного семінару (м. Київ, 10 лют. 2022 р.). Київ, 2022., С. 94–96

Лілія Юрїївна КОРСАК,
*здобувач вищої освіти ОС «Магістр», НУБіП України,
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРО ІВЕНТ-МЕНЕДЖМЕНТУ

Івент-менеджмент та агробізнес тісно пов'язані між собою. Їх об'єднання відбувається під час організації спеціалізованих івент-заходів. Існує великий перелік форматів заходів, які може проводити агрокомпанія, залучаючи велику

кількість учасників: конференції, прес-конференції, семінари, круглі столи, презентації, прийоми, конкурси, майстер-класи, ділові сніданки, виставки тощо.

Дослідженням питань, пов'язаних із розвитком та здійсненням івент-менеджменту, займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці, як: Н. М. Пономарьова, Г.Л. Тульчинский, А.Н. Романцов, П.А. Шагайда, Ю.А. Бичун, Т.Е. Лохина, А.В. Костін, Е.В. Попов, Е. Патрушева, В. Баранчев, А. Шон, Б. Перрі, Дж. Там, П. Нортон, Дж. Нева та ін.

Джо Голлблатт – представник Міжнародної асоціації професійних організаторів світських заходів тлумачить подію, захід «як унікальний відрізок часу, спрямований на проведення ритуалів і церемоній з метою задоволення власних потреб» [16, с. 336].

Деякі дослідники інтерпретують дане поняття як «захід, що відбувається в колі одного товариства, яке має потребу або бажання відсвяткувати «особливі» події в своєму житті чи в історії»; як «захід, що має на меті згуртувати людей для спільного святкування, спілкування, продемонструвати свою повагу, пам'ять до тієї чи іншої дати в історії суспільства» [15, с. 32–34].

Event-технології розглядаються як механізм функціонального координування всіх спеціалістів, які причетні до створення й проведення спеціального заходу. У межах управлінського підходу event може розглядатися з точки зору функцій художньо-творчої діяльності та її складових. З точки зору функцій менеджмента (планування, контроль, організація) подія виступає в ролі спланованого заходу, який реалізувала група професіоналів, ставлячи перед собою соціально-культурні цілі та завдання [11].

Рисунок 1 - Типова організаційна структура відділу івент-менеджменту компанії [10]

Важливим складником удалого проведення того чи іншого заходу є професійна команда, тому розглянемо основних підрядників, які задіяні в процесі івент-менеджменту. Зображено організаційну структуру, яка, на нашу думку, є найбільш оптимальною для проведення масштабних заходів. За такою схемою розподілення обов'язків перед кожною ланкою будуть поставлені конкретні завдання, виконання та дотримання яких сприятиме результативному проведенню важливого заходу чи події.

Event – це завжди можливість зустрітися з цільовою аудиторією та дізнатися про її потреби та пріоритети, щоб вплинути на вибір. Важливо, щоб організатор не втратив своїх стратегічних цілей. Поняття «event» в загальному розумінні цього значення пояснюють як будь-які зібрання людей з певною метою [1]. Термін event запозичений з англійської мови і використовується українськими фахівцями в незмінному вигляді. В українській мові йому найбільше відповідають два поняття: подія і захід. Тлумачний словник української мови визначає подію як «те, що порушує усталений, звичний хід життя; що-небудь важливе, видатне», а захід – як «сукупність дій або засобів для досягнення, здійснення чого-небудь» [13].

О. М. Симановська, пропонує використовувати термін «подія», обґрунтовуючи свій вибір тим, що подія – прямий переклад англійського слова event, що позначає явище, що виходить за рамки звичайного плину життя [12, с. 200].

Зарубіжні дослідники також акцентують увагу на унікальності event. А. Шон і Б. Перрі відзначають такі найважливіші характеристики event як унікальність і вихід за рамки буденності [8, с. 180]. З ними погоджуються Дж. Там, П. Нортон, Дж. Нева, які вважають, що event унікальний. На їх думку, саме ця властивість вирізняє event-заходи і ставить унікальну в кожному окремому випадку задачу перед менеджером [4].

Крім свят, під event розуміють конференції, виставки, прес-конференції, а під event-менеджментом – їх успішна організація [8, с. 135].

О. М. Симановська розглядає event-менеджмент як інструмент нематеріального мотивування персоналу, вона вказує на здатність корпоративних заходів зміцнювати командний дух, що в кінцевому результаті підвищує не тільки продуктивність праці, але й лояльність співробітників один до одного і до підприємства в цілому [15, с. 100]. Автор розглядає організацію event у взаємозв'язку з кадровою політикою фірми.

У сучасних умовах івент-менеджмент став предметом вивчення та підґрунтям застосування практичних навичок та вмій, що спрямовані на розроблення, виробництво та управління запланованими подіями, змістовними фестивалями, святкуваннями, розважальними заходами, рекреативними подіями, політичними, державними, науковими та театральними подіями. Виходячи із цього, івент-менеджмент – це повний комплекс заходів щодо створення корпоративних та масових подій [5, с. 113].

Сьогодні на українському ринку працює понад 500 івент-компаній, кожна з яких проводить близько 30 заходів на рік. Загальний обсяг українського ринку, що використовує івент-менеджмент, становить близько 20 млн. доларів. Підвищилася у діяльності профільних підприємств і роль Інтернету, медіа-каналів, таких як блоги, форуми, соціальні мережі і різні Інтернет-співтовариства. Усе це є свідченням того, що організація спеціальних заходів нині є невід'ємним складником управління іміджем, який необхідний не тільки для компаній чи фірм, а й для країни у цілому [14, с. 89].

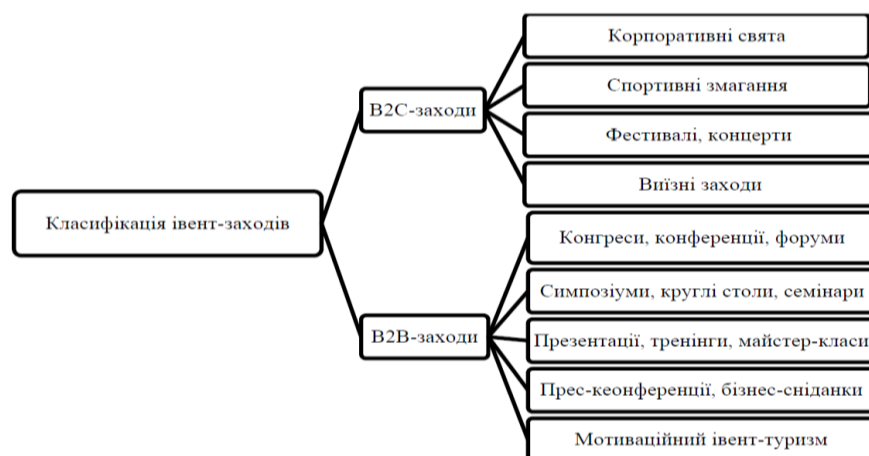

Рисунок 2 - Класифікація івент заходів

Джерело: [10]

Для детального аналізу івент-менеджменту України необхідно розглянути класифікацію івентів, яка передбачає їх поділ на дві основні категорії: B2C – усі заходи, які розраховані на масову цільову аудиторію (масового споживача) і B2B – заходи, що мають діловий характер.

З рис. 3 бачимо, що існує велика кількість різноманітних івент-заходів, які, відповідно, потребують ретельної підготовки та деталізованого плану щодо їх проведення, тому на допомогу приходять івент-менеджмент.

Процес підготовки до будь-якого івенту включає такі основні етапи:

- 1) розроблення концепції event (теми та ідеї);
- 2) постановка цілей і завдань event;
- 3) координація співробітників і ресурсів на підготовку;
- 4) моніторинг бюджетів і дедлайнів;
- 5) проведення заходу;
- 6) follow-up – аналіз результатів event [2].

Організація будь-якого заходу планується з певною метою. Це необхідно враховувати на етапі планування заходу. Крім цілей важливими є інформація про кількість учасників, їх вікову категорію, відсоток чоловіків і жінок, які слід враховувати при виборі часу, місця, теми подій, призів тощо.

Сьогодні просування event-менеджменту є одним із найважливіших процесів в інноваційному розвитку агробізнесу. Компанії завжди повинні «продавати» себе. Івент є сучасним інструментом розвитку бізнесу, підвищуючи популярність серед клієнтів а також є запорукою успішного просування компанії як платформи для подій.

На сьогодні розвиток органічного ринку є одним із пріоритетних напрямків. Україна має сприятливі умови для органічного господарства: географічне положення, близькість до потенційних міжнародних покупців, родючі ґрунти.

V Міжнародний «Конгрес Органічна Україна 2021» – це міжнародний захід, започаткований для об'єднання спільноти органічного сектору України та для розвитку міжнародного партнерства. Мета V міжнародного «Конгресу

Органічна Україна 2021» – подальша консолідація органічного ринку України та світу [9].

Цей захід для тих, хто хоче планувати особисте зростання та розвиток України. Під час заходу розглянуто ефективні інструменти формування ринку для окремих напрямків та обговорено найактуальніші питання світового органічного виробництва [9].

Захід організований на запит органічного бізнесу, під патронатом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України та за підтримки Швейцарії в рамках швейцарсько-української програми «Розвиток торгівлі з вищою доданою вартістю в органічному та молочному секторах України», що впроваджується Дослідним інститутом органічного сільського господарства (FiBL, Швейцарія) у партнерстві із SAFOSO AG (Швейцарія) www.qftp.org та Німецько-українського проекту «Співпраця у галузі органічного сільського господарства».

До заходу долучилось майже 900 учасників із різних країн, експерти з України, Німеччини, Бельгії, Польщі, Нідерландів, Молдови, Білорусі, представники міжнародних організацій. V Міжнародний «Конгрес Органічна Україна 2021» покращив ефективність роботи кожного органічного оператора, показав переваги та розкрити ризики для тих, хто вирішує про перехід на органічне виробництво та відповів на всі питання кожного зацікавленого органічними продуктами. Захід із виключно широким колом питань і високим професійним рівнем спікерів.

Отже, івент-менеджмент має високі перспективи розвитку в агроіндустрії України. Це один з найважливіших процесів у житті сучасного агробізнесу. Івент-менеджмент є нетрадиційним інструментом підвищити конкурентоспроможність компанії, яка прагне отримати не одноразовий ефект, а формування фірмового іміджу через його вплив на суспільні інтереси та потреби. Кожне агропідприємство в рамках системи івент-менеджменту зможе знайти свою ланку для розвитку, роботи та відпочинку, що беззаперечно несе позитивний внесок у соціальний та економічний розвиток України.

Список використаних джерел:

1. Carter L. Event Planning / L. Carter. – 2nd Ed. – Author House: Blumington, Indiana, 2013. – 192 p.;
2. Carter L. Event Planning. Author House, 2007. P. 3.;
3. Event–management / А. В. Шумович. – Изд.-во: Манн, Иванов и Фербер, 2009, 336 с.;
4. Event-менеджмент – организация мероприятий на высшем уровне [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.pr2b.net/index.php/articles/91-listprevent>. – [Электронный ресурс]. – Загл. экрана. – Дата обращения 14 февраля 2017;
5. Event-менеджмент: учебник / У. Хальцбаур, С. Йеттінгер, Б. Кнаузе, Р. Мозер, М. Целлер. М.: Эксмо, 2006. 384 с.;
6. Getz D. Event Studies: Theory, Research and Policy for Planned Events / D. Getz. – Butterworth-Heinemann, 2007. – P. 18.;
7. Shone A. Successful event management: a practical handbook / A. Shone, B. Parry. – Cengage Learning: EMEA, 2004. – P. 13.;
8. Tum J. Management of Event Operations / J. Tum, P. Norton, J. Nevan Wright. – Oxford: Elsevier/Butterworth-Heinemann, 2006. – 280 p.;
9. Громадська спілка «Органічна Україна» Режим доступу: <https://organicukraine.org.ua/congress/2021/>
10. Карпюк О.А., Сингаєвська А.О. Event-менеджмент в туристичній галузі: світовий досвід та перспективи для України. Актуальні проблеми, сучасний стан та перспективи розвитку індустрії туризму в Україні та Польщі: матеріали дев'ятої міжнародної науково-практичної конференції; за ред. І.В. Саух. Житомир: ЖФ КІБІТ, 2016. С. 39-42;
11. Касьянов Ю. В. PR-кампания своими силами / Ю. В. Касьянов. – Санкт-Петербург: Питер, 2008. – 250 с.;
12. Пашкевич М. Ю. Івент-технології у сфері дозвілля / Ю. М. Пашкевич // Культурно-дозвіллева діяльність у сучасному світі: кол. монографія. – Київ: Вид-во: Ліра-К, 2017. – 328 с.;
13. Резникова С. С. Структура концепта «событие и способы его вербальной репрезентации в СМИ : дис... на соиск. учён. степ. канд. фил. Наук : 10.02.04 / С. С. Резникова; Рос. гос. пед. ун-т им. А. И. Герцена. – Санкт-Петербург, 2006. – 178 с.;
14. Романцов А.Н. Event-маркетинг: сущность и особенности организации: учебник. М.: Дашков и Ко, 2011. 116 с.;
15. Симановская О. М. Организация HR-событий – успешная российская практика / О. М. Симановская. – Москва: Вершина, 2006. – 192 с.;
16. Шумович А. В. Великолепные мероприятия. Технологии и практика event–management / А. В. Шумович. – Изд.-во: Манн, Иванов и Фербер, 2009, 336 с.

Натела Валеріївна ЧИМИХАЛОВА,
*здобувач вищої освіти ОС «Магістр» ОПП «Дорадництво», НУБіП України,
м. Київ, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ КОНСУЛЬТУВАННЯ З ПИТАНЬ КОРИСТУВАННЯ Е-СЕРВІСАМИ ПУБЛІЧНОЇ КАДАСТРОВОЇ КАРТИ УКРАЇНИ

Державна політика України протягом досить тривалого часу була сфокусована на розвитку е-сервісів різного напрямку. Для того щоб допомагати одним швидко отримувати послуги, а іншим – чесно виконувати свою роботу було запущено проєкт «Цифрова держава», що згодом об’єднає всі відомства в єдину зручну й дієву онлайн-систему [1].

Велике значення та час у державі приділялися розвитку е-сервісів усіх напрямків в тому числі і в напрямку електронних послуг Держгеокадастру.

Замовлення витягів з Державного земельного кадастру про земельну ділянку. Витяг з кадастру – документ, необхідний для вчинення операцій з землею (купівля-продаж, дарування, оренда тощо). Щоб оформити замовлення треба лише обрати потрібну земельну ділянку, заповнити запит та оплатити послугу он-лайн. Повідомлення про готовність документу буде надіслано на електронну пошту. Забрати вже виготовлений витяг можна у найближчому ЦНАПі, обраному користувачем [2]. Замовлення витягів про земельну ділянку з Державного земельного кадастру зручніше було зробити завдяки е-сервісам Публічної кадастрової карти України.

На сьогодні пріоритети змінилися, оскільки відбулася військова агресія на Україну. Тому сьогодні основними пріоритетами є цілісність та безпека нашої держави! Під час військової агресії треба швидко реагувати щодо роботи електронних сервісів. Військова агресія іде в усіх напрямках в тому числі і в інформаційному. Війна вимагає швидких і рішучих дій. Тому розвиток та роботу деяких електронних сервісів треба було негайно призупинити, щоб це не допомогало ворогу в його озброєній агресії, що і було зроблено з Державною

земельнокадастровою картою України. Деякі електронні сервіси треба розвивати та стрімко втілювати в життя для підтримки та розвитку Держави та комунікації державних службовців та народу України.

Свого стрімкого розвитку у воєнний час вимагають такі е-сервіси, як цифрова трансформація державної реєстрації актів цивільного стану (е-ДРАЦС), цифрова трансформація вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти (е-Університет), цифрова трансформація забезпечення якості та безпеки лікарських засобів, медичних виробів (е-Ліки) та багато інших. Цифрова трансформація державної реєстрації актів цивільного стану (е-ДРАЦС), це запровадження/удосконалення електронних послуг з державної реєстрації народження, шлюбу та смерті, модернізація Державного реєстру актів цивільного стану громадян, актуалізація, ідентифікація та покращення якості даних в реєстрі, запровадження електронних форм документів на заміну паперовим свідоцтвам, реалізація електронних взаємодій з інформаційними системами органів державної влади.

Цифрова трансформація вищої, фахової передвищої та професійної (професійно-технічної) освіти (е-Університет), це автоматизація вступної кампанії, організація набору та навчання (стажування) іноземців та осіб без громадянства, замовлення документів про освіту та додатків європейського зразка до них, запровадження електронного ліцензування, модернізація Єдиної державної електронної бази з питань освіти, створення та модернізація єдиної електронної системи моніторингу працевлаштування випускників. Цифрова трансформація Забезпечення якості та безпеки лікарських засобів, медичних виробів (е-Ліки), це запровадження системи управління запасами лікарських засобів та медичних виробів, створення/модернізація Державного реєстру лікарських засобів та Державного реєстру медичних виробів, розвиток застосування електронних рецептів [1].

Сучасний час то воєнні дії в Україні, які проходять не лише на фронті але також іде стрімкий розвиток інформаційної війни. Тому на сьогоднішня стрімкий

розвиток досягли передача воєних новин та новин цифрової інформації в соціальних мережах таких як telegram, instagram та багато інших.

У всіх нас єдина мета - відсіч збройної агресії та перемога над ворогом!

За для забезпечення армії відбулися зміни в усіх сферах. Найбільші зміни коснулися сфери земельних відносин і це не тільки призупинення роботи е-сервісів Публічної кадастрової карти України, а на сам перед це зміни земельного законодавства України. Верховна Рада України прийняла Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» (від 24 березня 2022 р. №2145-IX), який набув чинності 7 квітня 2022 року [3]. Закон спрямований на швидке залучення сільськогосподарських земель країни у виробництво аграрної продукції в умовах воєнного стану. В основу Закону покладений пріоритет суспільних (державних) інтересів над інтересами приватних осіб в умовах війни. Цим Законом призупиняється дія деяких правових механізмів, які захищають приватні інтереси. Але запровадженням Законом на перше місце ставлять інтерес суспільства у забезпеченні невідкладного використання наявних сільськогосподарських земель для виробництва продовольства. При цьому інтереси і бажання власників і користувачів земельних ділянок у окремих випадках можуть не враховуватися. Нові правові норми розраховані на застосування лише у період воєнного часу, із відновленням мирного життя держава повернеться до звичних процедур регулювання земельних відносин.

Основні зміни розвитку України є відповіддю влади на економіко-військову ситуацію, яка склалася у зв'язку із збройною агресією Росії проти України. Внаслідок повномасштабного вторгнення російських військ на територію України люди опинилися в складних, а подекуди критичних умовах. У тимчасово окупованих територіях та у районах, де відбуваються бойові дії, організації консультування з питань користування е-сервісами не є можливим. Військові дії завдають руйнування вітчизняній інфраструктурі.

При цьому важливим є необхідність зростання дорадництва в Україні, яке має підтримати підприємницькі ініціативи сільських жителів, своєчасно надавати дорадчі послуги суб'єктам господарювання у сільській місцевості та сільському населенню, органам місцевого самоврядування та органам виконавчої влади.

В умовах військових дій проходить величезна міграція населення. На період воєнного стану призупинена робота багатьох виробництв та знижується продуктивність праці, низький рівень оплати праці, що веде до зниження доходів жителів України та погіршення їх життєвого рівня. Для всього населення України відбудеться суттєве погіршення фінансового стану і поширення бідності. Проте у сільській місцевості загострення проблеми бідності буде найсильнішим. Але Держава прикладає усіх зусиль для покращення цього стану. Завдяки електроним сервісам можна отримати виплати від держави та інших фондів, можливо зробити та відновити документи. Тому для дорадчих служб на сьогодні пріоритетними завданням стає цифровізація (диджиталізація) формування суспільства та шляхи забезпечення організації консультувань з питань користування е-сервісами України. Оскільки під час воєної агресії не можливо проводити зустрічі офлайн, тому необхідно створювати тренінги онлайн або навчати користуванню е-сервісами через соціальні мережах такі як telegram, instagram та інші їх.

Цьому також сприятиме реалізація державної політики цифровізації (диджиталізації), як передбачено Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» (15 липня 2021 р.) [4]. Зокрема, Національною економічною стратегією на період до 2030 року (затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. №179) у розділі «Посилення цифрової трансформації виробництв» передбачені стратегічні цілі: 1 «Забезпечення стимулюючої та дорадчої аграрної політики»; 2 «Забезпечення гравців ринку якісною інфраструктурою»; 3 «Створення умов для виробників ...» та «ліквідація цифрового розриву між містом та селом» [5]. Ці завдання залишатимуться актуальними зараз і у післявоєнний період.

Важая, що в реалії сьогодення не треба зупинятися на організації консультування з питань користування е-сервісами публічної кадастрової карти України, а доцільним буде здійснити консультування з користування наступними е-сервісами, які в своєму загалі об'єднують е-сервіси Дії:

- е-сервіси Держгеокадастру;
- е-сервіси Пенсійного фонду України;
- е-ДРАЦС;
- е-Університет;
- е-Ліки;
- е-Школа;
- е-Майно.

Наслідки війни будуть активно відчуватися в усіх сферах на протязі п'яти років. Консультування з питань користування е-сервісами публічної кадастрової карти України буде доцільне після закінчення війни, але на сьогодення можна користуватися іншими е-сервісами Держгеокадастру, пенсійного фонду України і інших, які об'єднують у собі е-сервіси Дії, що є доцільним як в період війни так і на протязі подальшого життя.

Список використаних джерел:

1. Офіційний сайт Цифрова держава Дія, Державні послуги онлайн.
URL: <https://plan2.diiia.gov.ua/>
2. Офіційний сайт електронних сервесів Держгеокадастру. URL:
<https://e.land.gov.ua/>
3. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо створення умов для забезпечення продовольчої безпеки в умовах воєнного стану» від 24 березня 2022 р. №2145-IX. URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-20#Text>.
4. Закон України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні» від 15 липня 2021 р. № 1667-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1667-20#Text>.
5. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 березня 2021 р. №179 «Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року». URL:
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/179-2021-%D0%BF#Text>.

Наукове видання

МАТЕРІАЛИ ДОПОВІДЕЙ

**МІЖНАРОДНОГО
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ**

**ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА ДОРАДНИЦТВО
У ВИКЛИКАХ СЬОГОДЕННЯ**

*За загальною редакцією докторів економічних наук, професорів
Витвицької Ольги Данилівни, Кальної -Дубінюк Тетяни Прокопівни*

ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАННЯ

НУБіП України

Адреса: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 11,
навчальний корпус № 10, каб. 210, 213

Тел.: (044) 527-86-53

Email: innovation_chair@nubip.edu.ua

КИЇВ - 2022

